

ცისკარი.

1864

აზრილი.

წელიწადი მერვე.

წოდება თხსულებათა:

- I — მეფის ირაკლის დრო. ტრაღედია
ათხ მთქმელებათ. თ. აღ. ვახტ. რაბუღიანისა.
- II — 1. გაზაფხული. (ლექსი.) თ. აღ. ვახტ. რაბუღიანისა.
2. წინათ გრძნობა. (ლექსი.) ლ. ს. სამცხელისა.
3. განდევნილი. (ლექსი.) თ. ძის. ფაფუნოვისა.
- III — სიქსტი მესუთე, ბოლო
მოუღებელი კომედია მოლაყობისა.
- IV — ღოთობის ქეიფა (ლექსი.) დ. ბერაევისა.
- V — ხალხი და სიძდიდრე ა. ს. ვახულისა.
— სხვა და სხვა ახსაუი. (იხილე მეორე გვერდზედ)

ცფილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

შეთქმა ხენმარხინა, დეტუხი ღ ხსე მოხლეკებისა იეო შედგენილია მეიხ თველ წინ, იმის ხაწოლმა. იმის ყოველ დღე უჭადკებდნენ, რომ კარდინალის ძირს ჩამოგდება ხატიროა, ღ შეუეფ არც უარს ამბობდა, არცარვის უმდიდა ამ ღაშარავა:

თვით კარდინალსაჲ აუცილებელი ეკონა იავის ჩამოავრდნა: ხსე მეიხისა თან ღ თან იღვრიმებოდა იმახედ. ამას უკვე აღარ უშინოდა ცხადად ეწევისებინა მინისტრისთვის ხენ მარხთან. — რამელიც ზრდისიდა, რომ მეიუეშიცვლად მახსედ მხოლოდ ხენმარხის ენით, ღ ამისთვის ხშირად ეძებდა სოღმე ამისთან ჩხუბსა ხახხლეში. ერთხელ კარდინალმა მსურვალბით აუკვდრა ხენმარხსა, რომ ის აქაღახუნებს მეიხსა, რომ ის ავიწეებინებს მის დაღებულბან იზრუნოს თავის დიდების ხსელხედ.

— მეიუე, უთხრა კარდინალმა: თქვენ დამშორდით გამოყოფილბით ისხინიამ, კატაღონის დახაწურობლად. უკვედრემა ახხრულათ თქვენს ხიტევა. თქვენ დიდებულბას არ შეჭეურის მიმინოების წურთენა, ჩიტეების სოცვა, გურდღღების დენსა... ეს მინდეთ უმაწვილ ვცეხს, ხახხლის ღეკანდებს. ამასთან კარდინალმა შესედა ხენმარხსა. — თქვენი ადგილი მეიუეკარის თავშია, იქ ხადაც ვიღებთ ცისეებს ქაღაქებს.

მეიუე გაწითლდა ღ რაღაც წაიტუტუნა.

მინისტრს ყოველიოჯს თავისი გაშეჯარობათი ღაშარავი იხსნიდა სოღმე.

— მოწკაღვოთ გელმწიფეკი, მაგურენდა კარდინალი ხენმარხსა: მე ხრულბით არ მიკვირს, რომ თქვენს ცდაღობთ გუდიდვას ამოუღობთ მეიუეს ომის ხურვილი. ხსელი მენის ვაყვარობანა დიდად არ არის განთქმული ღ როგორც ამბობენ, მენ კადეც პრისოღადვას გამოჭეკუფხარ მიღრბით, რომელიც მე ჩავაშარე შირველად.

— მიტქარამ შე ურცხოვ! მეიუეარა გაახსლეხუღმა ხენმარხსა ღ ახწია გელი ხიღის შემოსაკრავად. ამას უედი, მეიუემ ზსტაცა მან მავაში ღ მეიუესა.

კარდინალს გამოვიდა ხახხლიდვას ცეტოფიანებული ღ შესედა ხენმარხ იმისთანა თვადით, რომელიც უოგვდოჯს მოასწავებდა უბედურებას. —

ერთის ხათის შეშეკე მეიუემ მიიღო რამელიცხვან გრძელი წერაღი, რომელითაც იგი ზსტასოვდა ნებას დაეტევისებინა მინისტრობა, —

ის აუკადრებდა მეფეს, რომ ანდრინდელივით აღარა ჰქსწალობს. რომ
ქვეყნის ხელელ უმაწვილ კაცებს აწვევინაონ მას თავის თვალწინ.—
ამ ძაბესების გარდა, მინისტრი ქმობდა საჭიროთ შესვენებასა თა-
ვის სამსახურისათვის, რომელიც დაეკარა მეფის სამსახურში.

მეფის ხუცტის სახითაი გაძო, ამკვარმა წერილმა მეტად იმოქ-
იკდა მასზედ. იმას ეს ფიქრი აძისებდა, რომ კარდინალის შეძვეტ,
თვთ მეფემ უნდა ზიდოს ტვირთა ხასკმწიფოს მზრუნველობისა.—

რა კარგათ მეტრქსა ხესძარხა გავლადის ანბის გაძო, ძკუე დაე-
შურა დაქმშიადებისა მინისტრი ჭ დაჭმირდა წაყოღვას მთელის ხასხს-
ღით კატალონიის დახაზურობლად.—

ეს უკვე ღვაწლი იყო კარდინალის მხრითა

მეფე გარეკემარტუქელი ეკოლეზიადა მას მხოლოდ თავის ერთგ-
ულის კაცითა ჭ არაკან ძაეკარება თავის მტრეთათვისნა, ძაძასა-
დაძე მინისტრი, როგორც წმინდა ხამთელსა, ხაითაც უნდოდა ისე
გრესდა მეფეს.—

ბიჭმეღვებთ იგრძნეს, რომ იმათი შრომა ზელ დაიშალა ჭ ამ სსქ
ღეში თვითონ მოქვეყნონ.—

შეშთქმეღვების თაკი გახტონი, იყო, ამან არნია, რომ სენძარხი უთუოთ
თის უსდა ხელსოდა მეფესა, დაუხელა კარგი დრო ჭ ძიეცვალა ისძა-
ნახთან ტრანტატი, რომღანათხსაც მოვიღოდა აქიდვას კატალონი-
ის ხამსღურსედ ოღვაინეცი, რომელთახსაც ქქსადა ძაწქო ძაწქო
გახტონსა.— ეს ხამსაძდა, რომ შეშთქმეღვის უსდა ელდატხათ მეფ-
ისათხსაც ჭ ფრანგიისათხსაც.— ამ დაწოხაიღვებან არ ატეოთიხებდნენ
ღეტეს, თუძე ინიც კრია შეშთქმეღვითი, რადგანაც იცოდეს იძისა
კითიღობაიღურა სახათათა, რომ ის არ ახრუღვინებდა ხესძარხსა
ამათ რწკება ჭ არ გასდიდა მას მოღალატედ არც მეფისან არც
ხამეფისან.—

მაგრამ ეს დაწოხაიღვა გახტონისა, როგორც ბოლოს აღმოჩნდა
წარმოხდებოდა უფრო სსკა მღანღის მიწქსადგან. გახტონი ეკურ-
გურებოდა შარია გასზავოს, რომღინაც შერთვა უნდოდა მას ადრეც;
მაგრამ კარდინალის პოლიტიკაში არ შეძოდიოდა ეს ქორწინება ხას-
არტელოდ ჭ ამან შოძალა. სოღო რადგანაც ბოლოს ამ ქალს სენძა-
რხა უფრო უკაბდა ჭ გახტონის ხაეკარულა უფრ არადეოდა, ამან-
ს ჩინა შინის ძიება რაინო ა ვახტონმა ხესძარ

უფრო, რომ იმან ვერ არ იცოდა ჩქნის ვერის წერა, & უკ-
 ეს თავისი ბედნიერი მეგობრე გაება მსკეში. — გენრი, კეთილმოხილუ-
 რის გულისა & გრძნობისა, სრულებით ვერ წარმოიდგენდა, რომ
 ამისთანა საქმეში, როგორც კარდინალის ძირს გადმოგდება, ცაცხ სხვ
 თიქრებიც ექმნება ოცნებაში. იმან იცისრა ხუმი ტრახტატის შეკერა
 ისმანისთან, ოღონდ ამითი ვი ევრო რამ კარდინალისათვის.

სენმარსი მოვიდა ხემთან გამოსაცხადებლად, რომ ის მიქსდევს
 მეფესა. მძიმე ნაღველი აწვა მას გულსკდა. მეც მიკერსოდა რაღაც
 წინს გრძნობით გული გამოსაღების დროსა. ხემს თვალებს რაღაც
 სისხლიანი დრუბელი ებლანდებოდა! —

მე ბევრი ცრემლი დაეღვარე იმის ოსოგნასკედ, არ წახულიყო;
 მაგრამ ის თავისმა ბედმა წარიტაცა.

გზათ გავიდა მთელი სხასსლე.

დედოფალი ორსულობის გამო არ გაჰყვა მეფეს. დიდი ხანი იყო
 ჩქნის ერთმანეთი აღარ გვენახა. ერთის კვარის შექდევ მეფის წახვ-
 ლისა, ანნა დედოფალმა დამიბარა მე & ბოღში მომთხოვა, რომ
 იმან ვერ მიიღო მოსაწილეობა მე & სენმარსის ვერის წერის გამ-
 ოცხადებაში.

— აა, მარონ, მიბრძანა მან: მე მხოლოდ სხსელით ვარ დედო-
 ფალი — როგორც ხემა ქმარი ლუდოვიკი მხოლოდ ხმსაკროში ქსნანს
 მეფედ. უოკელიფერი კარდინალა. თუ რომ მანდა გვერო რათმე
 ხემ მეგობრებს, უკეთეს ღონის ძაებას ვერ ვაბოქნი, როგორც გა-
 მოკესარ ხლო მე მათ.

მე გვოცნიდი მას სელსკდა & უმაღლიდი მოწყულების თვლით
 ურებისათვს ხემსკედ. მან გამაჯნო მარია გონსაგო, რომელსაც ტი-
 რილით შემამოფიცა, რომ სენმარსთან დამმურის ხაუვარულის მეტი
 არა იცისრა. — მართალიც იყო ამისი ფიცი. —

გასკლო ორმა კვარამ. მე ამბავი არა მქონდარა სენმარსისა. ამის
 მწუსარებამ მე ავათ გამსადა.

ერთს დღეს მარია გონსაგო შემოვიდა ხემთან თვალცრემლიანი,
 ე გული გამისქდა. იმან მომიტანა ამბავი, რომ გასტონს კიდევ
 6 კლია სენმარსისაგან ნამდვილი ტრახტატი. შეკრული ისმანის-
 მთან, & ეს გასამტყუენებული ოქმი მიუცია მეფის ძმას ლაქემასთვს
 & ამსაგ სისარულით წაუღია კარდინალთან, რომელიც ღიონში

ვა ზვანტყეოვი, ღ ემსადებოდა ჩემით იტალიაში ვაზარკვანა, რადგანაც
 ჰქუდამდა რომ მეფე მეტად ვაწავდა მასეუდ ღ ერთსელად აღარ
 გამოუვსავნია ვაწი იმის სიმრთელას სავითსავად. ვარდინალს მარტო
 გამოვვლისა არ ემინოდა მინისტრობიდგან, იმას შიში ჰქონდა, რომ
 არ დაატყსადონ ვიდრეა მტრების ცდილობით.

იფიქრეთ სისარული რიშელიისი, რადგანაც ლაქემა მივიდა მასთან
 ამ ოქმით, რომელიც ცხადად აჩვენებდა სენმარსის ორგულობას მე-
 ფისა ღ სასემწიფოსი. იმას მამინეუ ვაუვსავნა მეფეს ვაზიო ამ
 ტრასტატისა ნარბონში. ამ ოქმის ვიასვის დროს მეფეს ვინდამ გუ-
 ლი შეულონდა. იმას აჩვენს ეს ოქმი თავის სულაერს მომღვარსს,
 რომელიც მიხეემბულია ჰქუანდა აღრევე ვარდინალსავან, ღ ჰქონს
 რევე რა უნდა ჰქმნას.

— თქვენსო დიდებულებავ! მოასსენს მომღვარძ: თქვენს მეფე ბრძნ-
 სდებით, მოიქეცით ისე, როგორც შემეგნის შემწიფისა

— ას! სავწალი სენმარსი!... თქვენს არ იცით მამაო, როგორ მი-
 ყვარს მე ეს ვმავწილი ვაწი!...

— ვანიმორეთ გულიდგანევე სიკვარელი დანამულია დადან. თქვენს
 ვალი ვაქვით ესლავ დაატერინოთ სენმარსიც ღ იმასი ამასნავგაოც.

მეფე ტირილით დაერც ვვარცისის წინაშე ღ ჰსთხოვდა მოჰსცეს
 ვამბედაობა ამის აღსრულებისა. ბოლოს ვარდინალს ერთგულს
 მომღვარძა როგორც იყო ვამოვლივას მეფური დანარება.

სენმარსსა ღ დერეს შემოერტევა ვარძი ღ დანიჭირეს, დანარჩენები
 ვაქვით იტალიაში. დიდი სანი იყო მეფეც ვვანტყეოფობდა; ამ არ-
 ეულობამ უფრო დაფუშა იმისი სიმრთელი — რადგანაც ვვანტყეოფობის-
 ვამო, რიშელიიც ვერ მოვიდოდა ნარბონში, მეფემ უბრძანა თავისი
 წაუვან იმასთან ლიონში. მამაკვდავი მინისტრი ეხაუბრებოდა მომაკვ-
 დავს მეფესა ემატოტს დადგმასედ ღ იმის მსხვერპლებსედ. იმას
 ვარდაწვიტის სიკვდილით დაჰსჯას ორის ვმავწილას ვაწისა, ორის
 მამულას იმედისა! — მეფე ღ ვარდინალი ლოვინში იწუნენ, ერთმან-
 ერთის ვირ ღ ვირ ღ ისე სასეს ერთმანერთი ილავარავებს მეფემ
 წინააღმდეგობა არა ვამოცნადარა ამ საცოდაების დანასკვლად. —

ამ სასვის შემდეგ მეფემ მოანდომა ვარაქმა წამოხვლა ღ სელ-
 ხელა მობრძანებოდა. —

რა შიშველად მომიტანა მართა გონსტომი ჩუი ქვის ანაკი, მე კვლავ მოვიხვეჩე სოფელში. მშინვე უბრძანე გუდუბის შუბა და წახელა დაკვანთე ლითონი კარდინალის ხანახათ. — მე მხოლოდ თერგს წავიყვანე თანა. მაგრამ რეუილასა მქონდა იმედი ჩემის ღონისა. თრახი კრწი ვერ არ გასიკვლო შარბიდეგან. მე უკვე ძღვან გახდოდი ავით რაღაც სოფელში. სადაც უქი მოხინჯამო. შარბის დამწყობ წამლობა დრო გადიოდა. მე შვიბა არა მქდლოდარა. შეძინებულმა თერგისა მოხსწრთ წიგნი ნინოსისა. რომელიც დაიწერა ჩემთან წამოხელას. ექიმი ვუი შატკნით. — რომელსაც თდისმე უკანდა და ჩემივედ თაღლი გქირა —

ექიმი და ნინოსა მამხვეკებდნენ და გულის მამხვეკებდნენ რაც უკმლოთ. მაგრამ გულისა თათონ უფრო მწესარენი იყვნენ ჩემივე: იმით უფრო მეტი იცოდნენ ხენმარისის ცედი ანაკი ვიდრე მე. —

ამ დროს იმ სოფელში. სადაც მე ვიწვევ ავადმყოფი. შიუდგათ აღიქათი და სმიერება. მევე მოხმანდებოდა თვისის ამლით ღიონიდაცან.

თვით განკრება მომკვარა ის მე. გულისგან მომხსავებულმა წამლობა ცოცხა ღონე მომცა. მე წამოვდექი სოფლიდაცან. და ნინოსსვედ დაუბრუნებულა გავლ ქეხამი. ხათიაც უნდა გამოვლო მევეს.

მე დავიბრძე მეთვის კარგობის კარების წინა და რა ავიღე მალას კვლები. შიგვირდარე მევეს.

სოფლოვანი ბალიშებზედ იყო გაწოლილი კარგამი: ის უთუოთ შიგროს ჩემის სიყვითლათა. წამოიწია და მოხრა მოწყალებით:

— ვინა ხარ? რა გინდა?

— მეთვე. ღრთის გულისათვხ, შეიბრძეთ, შეიწყალეთ ხენმარსა! ჩემს სიყვითლამა შავიფოთის მევე.

— აა, ხახელი. სოფ აა, ხახელი!... მე აუკრძალე ყველას მაგ ხახელის წარმოთქმა ჩემთან. — უკან წადი!

— არა, მეთვე, ვერწავდა... გავადრები, მომისმინე... ნუ თუ თქვანი შიშველი ხეყარელი, თქვენის გულის ხეყარელი უნდა შეხსწინოთ იმ უღვოთ კარდინალსა? თქვენს გეყვარს ხენმარსა და რაშელიე ვი გძელთ; მე დარწმუნებულა ვარ, რომ გძელთ, ამატომ რომ თქვენს თათის ვებრძანებათ ჩემთვის...

— მენტვის მებრძანებთა!... შეხვეწირა შიშით მევემა. მენ ვინა ხარ

— ოჲ, მწვანარებას ჯ დათქაჯ ანას მე ვად შეუვალავარ მეტოლას..
თქვენი დიდებულება ვილარა ქსენოზს ვატარი ვაქსა, რაქელად ოდ-
ნემე მაიღეთ ბელგარდის დროს?

— მადმასკელ დელორმა! შექვეირა მე ვემ.

— ღანს, ახლავი მარგას ხენმარსას მეუღლე... ხემწიფევ, მოიღეთ
იმასკედ მოწყალება!... გვედრება ახემქო ჩემქმარს ხიდვარსლე... ნუ
მისტემთ ნებას იმ ღმთის მტერს კარდინალსა ხენმარსის მოკვლ-
ისას. —

— დამანებე თავი... ხენმარსი დამნაშავის ხასემწიფოვს დლადტობაში...
მე აღუთქვი დავამარცხო ჩემი გულის ბრალეულება.

— ოს, მეფევ! ნუ თუ თქვენ არ გამანებთ ფიქრი, რომ სიკვდილ-
ის უკეს წარმოგიდგებათ! უოველი მხვეკრბავი კარდინალისა?... ეს
ხისხლში მოხვრადნი მოჩვენებანი შემოგვეტყუებთან გარს ჯ დავიწვე-
ბენ უკადრებას იმასკედ, რომ არატვოდნით ვირველი ხათრება მეფ-
ვეისას: — შეწყალება.

— კმარა! კმარა! გახუმდი... მინასტრი ლაონშია. იქ წადით ჯ
ის დაყოლიეთ შეწყალებასკედ.

ერთისიტვეს, ხოლოდ ერთი სიტვეს თქვენი ხელით ნაწერი მიბოძეთ.

— არა, არა! მე არა შემოძლიან რა. უველა დამნაშავეს ბედი კარდი-
ნალს მივანდე: დანქვაც ჯ ვატეებაც მის კელშია.

— ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! მაგას როგორა ბრძანებთ! რა-
და მეფესართ!

ღუფოვიგი გავეთლდა, გარდემო ხალიშებსკედ ჯ ცივით უბრძანა
განატრელან გზა. იმ ხაბრალე მეფის ახდილსა იმდენი გამბედობაც
არა ქონდა, რომ გვეკარებულყო.

— შეჭიდქვით! შეკვეარე მე: თუ რომ წაბრძანებულ ხართ, მეფევ,
მე თქვენი კარეტის თვლების ქვეშ ჩავარდები... თქვენ მინისტრთან
მისტუმრებთ, ის არ მიძილებს მე, ეს ხომ უნდა იცოდეთ თქვე-
ნა. მეფევ, იყავით დიდხულე ვანი, შემოხედეთ ჩემს ხასრება მისდი-
ლებას! გვედრება, მხოლოთ ერთი ტრიქონი თქვენი ხელ ნაწერი
მიბოძე, უბრალე ბართი, რომელმაც შემომოს მე მინისტრთან. —
თქვენ ნუ გაერევით, ნუ გამოეხარხლებით ხენმარსასა- მაგისი მე ვი-
ცი — უარს ნუმობანებთ, მეფევ, თორემ გეფიცობი სეცაერებას, თქვენს
არეტას გავეწვლეთინები ჯ ამითაც მოხუძატე თქვენი სვინიდიანის

ტანჯვას.

იმასშეკვებრალე.

რამდენიმე სერეტიარი იმყოფებოდა იმის ამაღში. შიარტოებს ბუჭკედი
დ ქასალდი. მიუემ მთრთოლვარის გელით მობლარუნა ეს სიტუბა:
„უეელვან მიეცეს შესვლის ნება მარკას დეხენ მარსის მეუღლას
ლუდოვიკი.“

ეს ბრძანება დაბეჭდეს დ მომცეს. — კარეტები წავიდნენ.

— ლიონში. ხვენ ლიონში წავიდეთ ჩქარა! უთხარ მე ნინონას
დ ექიმს.

მხოლოდ ერთი დღე შეიხვეწეთ, თუ დიერთი გწამს, მითხრა
ექიმმა. თქვენ ვერ შეჭბქლებთ მოგზაურობას.

— არც ერთს ხათს შევიცდი! თქვენ გაქაწულებათ, რომ კარდინა-
ლს შეუძლიან უოგელ ხათს იმისი სიკდილი? ესედა, ესედა ცხენე-
ბი! — გზასუდ მომცემთ სოლმე უუათის წამადისა, როგორც დღ-
ესა.

— წამლისაგან მოტეშული ძალა უფრო სავსებულა, ხემა მარიონ!..
მაგრამ თუ წამალმა გვიღალატა, დიერთი მოგვეშველება. წავიდეთ
თუ არ დაგიშლია.

მაშინვე შეაბეს ცხენები. ორს დღე დ დამეს გავიარეთ ექსანა
გერნი დ მივედით იმ ქალაქში, სადაც ჭხწარმოებდა გამოძიება სენმარს-
ზედა. — მე ვიცი თუ სახლი კარდინალისა; მხეწეს; შირველად იმის
გვარდიულები არ მიშვებდნენ იმასთან, მაგრამ მე ვასწვენე იმით ხეშვიფის
ბრძანება დ შამიშვეს

მე ასახე კარდინალი; ის ეგდო გრძელ გრესლოზედ. გასდარი
ხახე მოდრეკოდა დ მგვდრისას ეგზესკებოდა. სამი ექიმი უხვევდა
მას თეხის იარსა, ის ელამარაკებოდა ლაქმას; მაგრამ ხეძს მინსლ-
ოვებაზედ, მობრუნდა ხემსკვენ.

— მარიონ? შეჭვიროა იმას დ მესტა, თითქოს უკბანა რამო. —

— დიად თქვენო უოვლად უსამღვდელოებობაზე; მკანია თქვენ უნდა
მოდლოდინე უოფილირუვით ხემის ვიზიტისა.

— ვინ მოგცა ნება ხემთან შემოხვლისა?

— მეუემ.

— რა გნებას?

ის სიგოცნეუ საშიშროებაში არ არის,—

— გაწმენება, მე მაგასთან ვეძებთ ვერ დაგიდგება იმასთან დასასულია თუაღიას მხარის ამკარათ... აი, ჰქვითსე ლაქეძის; ეს ესდასამხარობს ზღატიდგან მოდის. იქ ესდასამხარობს დასასამხარობს ბედის წერსედა, ღ მე ველი ნიშნისა, რომელმაც უნდა მაცნობოს იმათი გარდაწვეტილება.— ამ დროს გაკარდა ზარბაზნის

გარდინალმა წამოიწია გრესლოდგან; იმის სხესედა ცამოისატა მხეცური მძვინვარება. ის გარდაევიდა თანჯარასა და ეურს უგდებდა.

მოიხმა მეორე ზარბაზნის გასროლად.

რომელთა გარდმოეშო ისეც გრესლოდგან მაგებზედა სელახ სმითა, და მხოტვა გამყოფილებით:

— ორივეთვის, ხეკდილი გადუწვეტიათ... მანც ვერ გაზედეს ჩემი დაუფურებლობა... ეს კარგია.

მე მივარდი მას; მთელი სხეული მივანკალებდა.

— შენ ვერ გაზედა ამ მოტელა იხინი!— ვერ მოტელამ... მეტადრე ხენმარსხა...

— რატომ? მკითხა იმან ტავად.

— შენ მე მკითხამ რატომ? მე შეგხედე ასეთის თვლებითა რომ ის მახედა რაც მინდა მეტევა.

— უთაღინო! გაბრძნლით ზატარასანს ვარსედა, უთარა გარდინალ მა იქ მყოფებს.—

გქიმები და ლაქეძა— გაბრუნდენ კარებთანკენ; მაგრამ რომელიმე ლაქეძა ისეც შემოაბრუნა.

— აბა გახსრივე ეს დედოფალი, უთარა მას: იარალი სომ არა აქვს რა

— არ მომეკარო! არ მომეკარო; შევევარე მე მრისხანებით ლაქეძის მერმე მიუბრუნდი ზიზლით მინისტრისა;

— ჰხედავ, ხადამდინ მიხსივე! შენ გემინიან სუსტი დედაგანისგან, რომელიც მოწულებას ვიხივს... როგორც ყოველი მატარავალი, შენ შენის ჩრდილისა, გემინიან... სხ, დამხედდით: მე იმდენი გაბედე უღებ არა მათებს, რომ ან შენი ხასხლი დაგვადარო...

იმას შერცხვა თავისის შშიმარაობისა, და ჩუქით გორგასანს რაღასაჩ მხრეულებდა თავის ხასხილარს ამხანავს ლაქეძის. შექდეც ესეც გაქდა, რა გელში დაატრინა მას წარების ხამონავრავი ზოხარა.

როცა ჩუქნს ორსი დაკრებით, მე უთხარ კარდინალს:

— სუ თუ შენში ამოძრობილად გაცობრივი ბუნება, რომ შენს შვილს გამოამეცებ?...

— ის ჩემი შვილი არ არის... ან თუგინდ იყოს, იმაშივი ღაძარაკობს ბუნების ხიხსლი?... ის ხაკსკა ჩემის მოწყალებით, ჩემის ბიკითი და ჩემივე მოკვლად ედო გუღმა... მე ჩუღ ვიცი იმათი შეთქმულობა, იმათი განსრასკა. —

— იმას ვი არ იცი, რაკუქმართ არის ისა შენთან დამოკიდებულად, მაგრამ შენ ვი იცი... მამას შვილი არახოდეს არ მოუვლამს!... მაგას ვერა იქ.

მე დაუხოქე მას. ადრე არ იუავი კმაყოფილი ჩუქნს ქორწინება-სედ. მე ესლავ მოკაქერ გაურის თანხმობასკედ, თუ მეტვეი, რომ გენრი იცოცსკეს. მაგრამ მე გამოიხულებდა; თუ რომ იმასი ბიკდივი მართლად გუქნსაში გედოს, იმასი დედა მარშალმც ხომ ეხლად ექ იქნებოდა ჩემხავით დახოქილი და მაკედრებელი. — შენ მხოლოდ ისე, ჩემს შესამხებლათა ჰხიქვი, რომ ორავე უნდა დახოცო... ჭერ ის ხაცოდავი რც და ორის წღისა არ არის, იმას დედა ქვეზხს აიკლებს...

— აი, მართონ, მაგას ჰხწორეთ ამაო ეხლად შემოდღიან განტახილი გიხსრად, რომ ვქმარხი ჩემი შვილია; რახკერელია ამისთანა შემთხვევაში მხელია დატექმარიტებით ცოდნა, მაგრამ ხეკო ხაქმეში.. ჩემი კალია მოკისმართო დიდ ხულოჩება.

— ოო, გმადლობ, გმადლობ მისი ტრო!.. დამიფიცე ხს. რეპასკედ რომ არას დაუძვებე გენრის. —

— ფიცი ხრულებით მეტია, ჩემო სუკარული მართონ. აი ივიცეს ჰხტობია, წავითსე ეს წავთი. იმან ამოიღო წიგთი უნადვან და მომცა.

ეს იყო ხენმარხის დედას წკრილია. მდლობით ხაკსე, რომ კარდინალი ჰქმირდებოდა შვილის უმამროებას გამო, მარშალმა, რაკერეული მინისტრის დამირებით, ჰხწერდა, რომ ღარ მოკვლ დიობშიო.

— ჰხედამ, მართონ; ხენმარხის დედას, ღვიძლებ დედას შამი არა ექვს რა თავის შვილია გამო; ის რაკერეულია ჩემსკედ.

— ოო, რადიდხ უფლოცხი ხარ, რა მოწყალე ხარ... რა უხამართლო და მხამაკე კარ მე იქუქნსთანა

მე ქუცონიდი გარდინალს კვლებზედ ჭკაფრქვედა მასხედრქმლსა. —
მაგრამ, ჭაჲ! ვინ არ ყოფილა ამ შესასარი უღუთო კაცისაგან მოტ-
უუესული? ან ამატომ დამამშვიდა, რომ უნდოდა მოკოდრო ჭ
დაქმლა ჩემთვის არა მოვადინორა უეტარი რამ,...

დიდი სმიერება მოასმა ესოში; კერეთვე ტადანებში ისმოდა თოფ
იარაღის ჩხა ჩუხი,

გარდინალს უნდოდა გახეშორებინა ჩემგან ყოველი ეჭვი.

— წარმოიგეჩი, მარიონ, სადამდინ მიგეტყუართ სიყმაწვილის დანა-
შკულბას... 'უ ასლა იძულებული ვარ მივძართო იმ დონის მიებას,
რომელიც ყოველთვის წინააღმდეგო ყოფილა ჩემი სასიათის, ჩემის
პატივისა, ჩემის პოლიტიკისა. უნდა ვაპატიო ამ უმაწვილ კაცს იმ
დასამუღი, რომელიც არავის არ ემატიება, ჭ არცა ჭმატიებიათ! —

— თო სუ შეინანებთ: კაცი ხან ჭ ხან მტრის დიდ სულოვნებით
უფრო იტანება, ვიდრე სამდვილის დაჭსჯათ.

— იმედი მაქვს... მაგრამ ყოველი რიგი კი უნდა აღსრულდეს და-
ჭსჯისა: სესამარსმა უნდა გამოჭსცადოს ტანჯვა თავის დასმამაობისა....

მატოტი უნდა ვახვეხროთ მას თავისის საძიმროებით. შეს სომ იცი
მარიონ, რომ ჩუჭნის კან ანით, რაკი გარდაწვეუტილება შეჭსდგება
მსაუღულებისაგან სიკვდილისა, იმ დღესვე აღსრულდებენ ამ გარდაწვეუ-
ტილას — ამატომ ესლავე უნდა გამართონ ემატოტი ჭ რამდენსა-
მე მინუტს გენრი ჭც გამოიყვანენ საჭურობილიდგან. — სწყალი იმ
მართლა იფიქრებს, რომ სახ იკვდილოთ მიჭყუათ. —

— ოჭ, სეტიურო!... უველა დონის მიება გაჭეს მიღებული? დარწ-
მუნებული ხარ, რომ მატება დროით მივა?

— ჭო! ჭო! მაგასედ სრულეით დამშვიდებული იყავ... ჩვენ შეგვი-
ძლიან აქედგან უფუროთ; მკონია უველა გამონსდება აქედგან.

გარდინალი მსელად წამოჯდა კრესლიდგან.

— სელა მომწოდე აქა, მარიონ! ტემსება ყოველთაის საჭაროა
მაგათთანა ქარინაი უმაწვილი კაცებისთვის.

მინამ ჩვენ ფანკარახთან მაკადოდათ, მოკვესმა მკვდრებისათვის
ზარის რევა.

— ეც სევა, რაკის გადასასჯელად... მაწიე კრესელ აფანჯარასთან
ასდგოს; ფესებში საჭურველი სისესტე მაქვს. —

მე მივტოვრე იმისკენ კრესელა.

აქ უუერე, მარონ, აქ... აი ისინი ამ გორაზედ ჩამოივლიან... დემეტო, რამდენი ხალხი შეურილან, რომ დაჭტობენ უუერე... მაგრამ ბოლოს რა ხასტათ დარჩებან... აი, იქით ხახლებას მსარეს ემატოტა ვამართულა. — ახ, რა ვწუხვარ, შორს არა ვაჭეი არ ვხსანს... ეგრე ნუ ხსნი, მარონ ფარდას: ჩვენ ხალხს არ უნდა დავუხსნათ... აა! აიგურა, მარონ, მარონ! საშურობილადგან გაიღვან. — მართლაც, მოთამაშას თვალემა საშურობილისკენ მაიჭვირ. — აი, ჩვენ დავინახეთ სენმარხი & დე-ტუ, რომელიც მოდოდინს ორს ხმელ ამოდებულეების ხალდათეხას რაგმა. მაიჭვირეი ელად მათ ეკიზაუი.

დე-ტუ ჩატმული იყო შავათ; სენმარხს ეცა მდადრულ, ტანახმოხი კაკლის ფერი, ოქრომკუდიით ნაკურა, შვენიეს ანტიქის სედე ბით. ისინი ხელი ხელში დაჭერილა მოდოდინს, დამშვიდებულად მოლაზარაკენი; მათშოსდეკდენს უკან ორი შატრი, იშთი ხელის მამია.

რომელიე თვალემათა ვსტაქადა ამ ემაწვილ კაცებს. იმას საეხეკ გამოხატული იყო ისეთი გრძინობა, რომელიც შემართოდა.

შე უნებურად შეეჭვივჯე:
 — წმინდაო მამაკ!... ოო! თქუზნ სომ არ მატეუუთ?... განა ამკურა მოტეუება შესამლებელია ჯდამიანის შეილისხვანს!..

— ეც რა ფიქრია, მარონ?... შენ არახოდეს არ გამოხვალ ჩემ საწეინო ეჭვიდგანს, მაგრამ შესედე, რა დამშვიდებულხა არახს ეს დამინაშკენი: ახე ჭტონაა ჟვარის საწურათ მანკურთო თაკანით ხეკა რ ლებსედ... ისინი თითქოს სრულემათ მახსარათ ივდებენ საკვალხს. —

— შემცთარი ხართ, კარდანალო; ეც ხამშვიდე მხოლოდ გარედან არის. თუ რომ შეგემლოხთ იმათ გულში ჩახედე, კვანებ შემინდებოდით, რა ტანჯვასაც იხინი თითქნეს ესლა. გარწმენებ ეც დამშვიდება მხოლოდ ხალხის გულასთეს არას. განა ახნაურმშვილს შეუძლიან ახვეინს, რომ ხიკვდილიხა უშინაინ? —

— მართლაც ამბობ, მარონ... აი, კარეტში ჩახსდენს; ხამი მინუტი საკმაოა, რომ ემატოტამდინ მაკადინს. ძევილიკლას, რა მაგ წლავნების ემაწვილ კაცებს ძვირად არ მიანხდეთ ხიცოცხლე! თითქო საკვესურათა აქვსთხ დახასჟულად წახვლას!.. თითქოს რეულისთვხ უშირებენ იმათ წამებახლო. ისე შეუშოვრათ იჭეკვიან... მაგო-

თი შამულებენ მე უკვლანი სალხისა... მანცკა ხასკეჟიფის დახსნისკ
ლად ხაჭორთა დაჭხვას.

— ხასხმთ, რომ შებრალება უფრო მაკაზოკებსთ სალხის სიყვარ
ულსა, რა დანაშაულობისთვისაც გინდა იყოს. —

— მე ეგ არა მჯერა. მანისტრის — ზოლოტიკის ან უნდა იჯეტონის
გაცის სიგოცხლათ. იმან უნდა ჩანეჟოს თავის გული, დაყრუონ
ბუნების სმას... ზარო ჩამთქვარ ჩემო ხავეარელთ... უნდა ვჭკითხო,
ყოველს რიგს სომ ქსდილობენ —

მე ჩამოვწიე ზონანსა,
შემოვიდა ლაქიმა, ჭ თან შემოჭყინე რაი გვარდიის სალდათუბა
ხმალ ამოღებულნი, რომელნიც ორაი მსრაი ჩამამწკრადენი კარდ-
ინაღის კრესლანთან: ხოლო ლაქიმა ჩადგა მე ჭ კარდინაღას შუა.
მე შიშით უუურებდი ამ მზადებს.

— ნურასი გაშინანი, ჩემო ლამაზო, მიხონ კარდინაღას; ესენი
ჩემები არიან; ესენი გაშომიყვობანი, მე მანდლად გაქნულვიყავ კრესლ-
ანთი... მართლად, წაგვიკითხე მის რადისმი რომის ისტორია, მარონ?

იმან ისეთის დიმილათ შემომსვდა, რომ მე გული გამაწყალდა.
გული მიპირებდა ამოვარდნას: რაი ოფლა ჩამოვადლად საფეროქ-
ლებთან, რადაც დრუბელი შეფარებლად თვალბუნედ. —

— რა რომის ისტორია?, არ მესმის...

— ისე გკითხე... იქნება შენ გაგვიგონა რადისმი ბრეგანს ხასე-
ლი, რომელმაც კარდაჭხსუვიტა თავის შეილის საკვდილია

— ეგ საშინელებაა!

— არა, ეგრე არა ჭოქრობენ: იმის ამ გვარ ხაქიეს უუურებენ
როგორც უძალეს სამაგალითო ღვაწლსა.

— შემიბრალება! ნუ თუ გკისამოკნება ჩემი ტანჯვა? ნუ მეუბნები
მაგასთანა ლექსებსა: შაშით გული მეღვივა!

ხასიკვდინო ზაროკი აკაქინებდა უფრო სშირად, უფრო მწუნსად.

— აი, მარონ, მივიღენი ემელოტან... რასაკვირველია ბრეგს
დიდი მხნობა მოუწდებლად, რომ ებრძოლან თავის გულთან, თავის
ბუნების გრძნობასთან... მე ესლა იმან მდგომარეობაში ვიმყოფებო...

— განუმიდი... ეგ არ შეიძლება!.. შენ მეტად უღთო იქნებოდი!..
მითხარ ეს მზადება სომ ხულოცუვილია?

— აიგურა, მარონ ემელოტუნად არიან ისინი.. წელან გაიგონე
რად ზარბაზნის სმას... ჭ ესლა მესამეც იქნება, რომელიც გაცნო-

ნებეს...

— იმათ ზაფიებს ? ქსოქა ჩინა! უნა იმათ ზაფიებს? თუ ღმერთმა გარღვისდაუხ!

— არა, იმათ — სიკვდალს!

— თუ, ვანქიღა, ზღაწილა ქვეყნის ამოსავარდნილოა! დაიქვის წაბნახნის.

სენ მარია გათავდა ამ ქვეყნად.. მე წიკლოთ დავუვა ზოფსიღ ზაქქიღ დათავი მიკარტყი კიდეღსა. —

— გამაცალეთ ეს დედაკაცი აქედან! უბნისა გარდინაღს თვან მღკეღებს. უგრძობთ. თავ ხინსიღანა გამოთიარეს ქენაში კარდაწლის მღკეღებმა. იქ მელოდენ ნაღვღანა ნინონა დ ქქამა. იმათ მომადგეს მე გრძობაღყედ რა თვლა ავასიღა. მე უუგრებდა ხან ერთს. ხან მკორეს დ ვრან ვრნობდი. მე ჭკუიღვან შკვიღაღა. უთაღლო; უთაღლო! შემიწვადღე!.. მე აწწიღე თვით უუგრანქიღი დრო ჩემის სიგოცსღისა... ესღაღ ამის წკრანა, მე მკონას. რამ დაწკრულიღი ვარ ცინაღან. დ რამ იქ არ არან ჩემოღს ანღ შებრღლებანღ მოკრეღება. —

იკმაკა ხინსღის მსმელმა გარდინაღმა ამღენა ხამღაღა. აფთარა გაღდა ხინსღით. —

სენმარსი დ დეკუღ დაინორენ გუღაღდათ. როგორღ შკქკრღდათ კეთიღშობიღთა. ისინა ერთმანეთს აწწრობღდენ — ზარკღად ხიკვღიღის მიღებაში. — ანკეღღსმა გაღღა მათ კარა ხამოთინის. —

მე მომიუვანეს ზარკღში მესხიღება დ გონება გამოღღეღი. ჩემი მღკრღიღე. ანკეღღი თვღღები უუგრებღდენ ხანსს. ვინღ ჩემს ხანსკათ მოღღიღდენ. მაგრამ კრანკინს ჭკრანობღდენ. ჭკუიღობღდენ რამ მე ხამღღამოთ დაღკარკე გონება, ყოღღიღი მღკადინეობა ქქამისა — გამოკრეღანე ამ მღკომარეობიღ დღან. ამაღად დარჩან. მაგრამ ჩქარა შეამღინა იმან, რამ სენმარსის დ რამეღღიღს ხანკეღღები თითქმის აღვიღებღენ ჩემს თვღღებში ხანკვს გონებაღს. ერთს ხადამოღსღად. რა ქქამის გუღა ზაქქინმა უმიღრესღად შეამღინა ჩემი კანკაღა დ თვღღების ბჭკრღაღი რამეღღიღს ხანკეღღის ხანკებაღსღად. ის მოვიღა ჩემთან. ხამომართოთ ღრეღე კიღღები. მამიღღირა მარღ დ მითხრა მღღღის სმით, რამეღღიღიღ თითქმის გუღღღიღიღი გადმომიბრუნაღ:

— იმეღღიღი კღღება!.. ტქმის, მარღონ!.. შენი ჭრმის მკვღეღი

უკანსხედს დღეშია... დიერთმა ამოიყარა იმავედ შენა ვაჟობი!

— გაიკანკა დი... —

— გაიკანკა, მარია, რიშელო კედეა!... მე ხსენა იქიდგან მოგ-

დივარ: გქმის ჩემი ღაზარკი, მარია? —

— საშინელი! ვაკილა ამომგანდა გუღადგან. —

— წავიდეთ! შევქედე მე. —

— ხად წავიდეთ? მკიყვა ექიმმა. —

— კარდინალთან. —

— ექნება ის კიდეც მოგვდა. —

— მოგვდეს უხემ წუყლეთ? არა! არა! ვერ დიერთა იმას არ მო-

გვლამს. —

— მარია, ჩვენი რა ღონის ძიებით შევალთ იმასთან? შენ წარვიგნ-

გიშვებს. იტირამ იქ შესვლის გზა? ექიმი თვალეში ჩამიჭაროდა, თათ-

ქოს ჩემს მახუსტედ ყოფ დამოვიდებულა ჩემი მორჩენა სიკიჟიდგან.

— იქ იმ უუთში ნახეთ გახალბი კარდინალის სასახლის ხაიდუმ-

ლოს კიბისა. მგონია ისევე მე უნდა მქონდეს. —

გახსენს ყოი. იქ იდო გახალბი, რომელზედაც იყო შემბული

ქადაღის ნაჭერი: «მინისკრის კაბინეტი».

გონება სრულებით დამიბრუნდა მე. ყოველი ქაწია მძულვარებისა

ჭტლავდნენ ჩემს გულსა. — გახალბი მივეცი ექიმს. —

— ეს გახალბი გამოგვადგება მხოლოდ იქიდგან გამოსვლისას,

არეულების დროსა. მინც თან წავიდეთ. — წავიდეთ, მარია!

დიდს ხამიშრობაში ვალოვ თავსა... მაგრამ თუ რომ ვაჟობის ამოყ-

რას შეუძლიან შენი მორჩენა. — ამოიყარე ვაჟობი & -მორჩი. —

ექიმმა გუიმ მოკლედ მაცნობა, რომ ისიც, ხსენათა ექიმთა შორის

არის მიწაული კარდინალის საწამლავად; & წამი ყვანა იმან თავის

სახლში, ჩამაცო საქიმიო ტანისამოხი, გამოიკოთ ყალბი უღვამები &

წვერი. & თავსედ დამსურა მარკი, რომლისაგანაც ისე შევიცვალე

რომ აღარ შეიძლებოდა ჩემი ცნობა. — ამ გარდა უნდა წარვიდ-

გინე ექიმსა კარდინალის სასახლეში; ეს უფრო უშიშარი ეკონა ჩემ-

ის კიბიდგან მიმარგავედ. —

დაჭკრა შევლამე

ჩემს შეკვდით კარდინალის სასახლეში. არეული მოსამსახურები

აღარა ჭკითხმდნენ მიმგლელებს სახელებსა. ყოველი სახლი სამხე

იყო მნახვებით; ყოველს სხეულად ეწერათ სისარული, ხასხსიდი-
ნაც მოდიოდნენ ამის შესატყობლად & მარბოფხენს შეივსოთას ხას-
რებლად.

გუი პატენმა წარმადგინა სხვა ექიმების, როგორც ახალი მოხ-
ული ექიმი, რომელიც იმედუელით კარდასალხ მიჭსტეს შკებოა. —
მე გი ჩუმათ წამხუიხუდა, რომ ესლუ დანარჩენს ექიმებს ტავისტ-
უმრებო & მერმე რა მარტო დამსება კარდინალთან, შეგიძლიან
მიჭსტე შესს ენახ თავისუფლებოა.

ამ დროს შემოვიდა ეპისკოპოსი იტ. ამას ბარძიმ ივეშხუმა მოეხკე-
ნებინა. თვარდა გადახსნილი იყო & მე დავინახე მომაკვდავი — ხასე
& ჩამქრალი თვალები ჩემის ძოხისხსლემტრისა.

მთელს თავის ს. ცოცსლუმა კარდინალა ატყუდა ხალხსა & ესლ-
აც უნდოდა ღმერთი მოეტყუებინა.

გვ არის ჩუმი მხავული, წაიღუდლელა კარდასალხა, რა შესება
ს ტოლს დ დამდგარს ბარძიმს. მაგან დამსავლია თუ რომ მე ოდე-
ხმე ქონია გულში სხვა გასზრახულებს, გარდა მამულისა & ეკლე-
სიის მხახურებისა.

აქ იმან მიიღო წმინდა ხაიდუმლო. იმ უწმინდურის შირით
იმან მაინც გებდა ხაიდუმლოს მიღება! —

ამის შემდეგ რამელიემ ქსოქვა:

— მაშაო, მე ველი ზეთის გურთხეკას.

კებისგონობა ქსტხო ზეთი.

ერთის წამის შემდეგ კარდინალი შეჭსკდა ჩემს გამმაგებულს ჭურ-
ეტას, იმავედ მიჭტეულს & იგიისა სელის სკოა:

— ეს კაცი ვინარის?

— ექიმია შევტიიფგან, უნახუნა გუი პატენმა; ჩვენ კიდეკა გაქმს
იმედი ამის შემწეობით დავცობუნოთ სიმართლე.

— ოჰ, მხოლოდ ერთს ღმერთს შეუძლიან ხასწაულთ მოქმედება!

— არ ინებებთ დარჩეთ ორიოთ წამსა ამასთან მარტოკა, რომ
ჭსტადოთ ამისი წამალიცა? მოახსენა გკიმ.

— უკეთესი იქნება ის ორიოდე წამი, რომელიც დამრჩენია ხასი-
ცოცსლად, მომქმარებინა მოსამსზადებლად ხაიქიოს წასახლეულად...
მაგრამ თუ მართლა რომლისამე ხასწაულით შეიძლება ისევ დამიბ-
რუნდეს სიმართლე, მე ნება არა მაქვს უარი ვყოფო მაგასვად.

მაილი გერბი!.. მაგრამ არა, არა! შენ მხოლოდ იყავს ამას!.. ამ კეთილშობილის სენმარის ძარღვეში არ უნდა არც ერთი წვეთი შენის გესლიანის ხისხლისა! გემის, პალასი აქ... შენ გეტყობა, რომ იმათი ასალ გაზღვს ხისხლის დანთხევით შენც უმაწვილდებოდა, შენ ღუთის შირით შენჭრებულა!.. უმაწვრტან თამამობა შენ შეწველების მაგიერათ!.. ძღაბლად, ურცხვად მომა უყუა შე; შენ მოაგონების დამწვარი დედაც, რომელიც ოდესმე გეკარებია... ვსედამ კვლავ, რომ შენ ვანობრიობისა არა გქონია?.. რომ შენ მხეცთ დაბადებულხარ, ჭ მხეცივით უნდა ჩაძაღღე ჭ აუროლდე!.. თუ შენ ღმერთი მოგოგონებს შე აღარ გეწმუნება ღმერთსა! შე აღარ დაგიკურებ იმის მსახურებს! —

— მიშველეთ!.. შემიბრალეთ... მომარჩინეთ ამ დედაც, ამ ქოქოსეთიდგან გამოსულს ეშმაკს!.. კვებები!..

— ჩაძაღღე, შე უღოთ აკსაკო! შეკვეთე შე; წვეულები იყუ შენც, შენი ხისხილაც! — შენი დაბადების დღეც.

გუნი შეშორდა ჭ დამადო თავზედ შარავი.

ვიღაც შემოდიოდა.

ეს იყო ღუდოკი, რომელსაც უნდოდა თავის თვლით ეჩინა კარდინალი.

— თქვენო დიდებულებავ, რიშელიე მოკვდა, მუასხენა ექიმმა; მკურ აღარ უცქის.

მეფე მანსლოდა სწოლს, დაწესებების თვლით დახედა მან საღურჯებულს ჭ დაღრქვილს მინისტრის სახეს; შემდეგ რა მიუბრუნდა გულგრილად თავის აძალს, უთხრა: „ერთი დადი მოლატია; მოაკლდა ქვეყანას!

— საწვალე კარდინალი! წამოიძანა ერთმა მეფის მსლებთავანმა; ამბობენ ისე მოკვდა, როგორც წმინდანისა!

— თუ რომ ესეც სამოთხეში შევა, ჭსოქვა მეორემ, ეს ის იქნება, რომ ეშმაკები ნებას აძლევენ თავიანთ თავის გაცარცვიანს! — დღისათ!

ღუდოკიმა გაიღიმა ჭ გამოკვიდა ოთანადგან, და აღარც კიაღიანსა უგანასწულად დაესედა თავის დიდის მინისტრისთვის.

მაგრამ კარდინალის შემდეგ აღარც მეფემ იცოცხლს დიდხანს. ისიც ჩქარა გამოუღვა მას.

მეფის დედა მარია მედიანი მოკვდა ერთის წლის წინათ შარავი-

ღუნ გაგებულა შვილისაგან, ხილარბეში.

ჰეიერე მოკვდა, ყველასაგან დატყუებული ჯ მოძულებული: თითქმის ბიჭებიც აღარ ემსახურებოდნენ ამ ხატადან, ჯ დედოფალი უნახვად აღარ უგადავდა.

დედოფალს ანაჲს არ უყვარდა, ჯ არც ჯანჯის ეხ უყვარდა; ხასხასის ხალხსი წინ გაუგლიდნენ სოღმე ჯ თავსაც აღარ უგადადნენ, იმის. —

ყველასი ახსნა დედოფალს შემოერთებენ ჯ ამას. მიაქციეს ჯ ციციცემბე. ეს უნდა გამხდარიყო მართებულად სამეფოსი. იმდროს იყო მართალი ვახტანგის, რომელსაც წინ უყვარდა ხასხასის კუდიანი ვახტანგის, ისე გაქრა ჰეიერე. მანამდე იმ წინა მამკრამ ხასხასისუბის დამხრება სიკვდილმა არ დაივიწყა უხასხასის.

ამ დროს მივიღე მადონიდან წერილი შვიის ბუკდით: ხაწყაღდომ მამს ჩემიც ვარდაცვლილიყო. ამის მოუძეცა ჩემს მწუხარებას, ჩემს ცრემლს. ყველასი, ვისაც ვი უყვარდი, იკრიფებოდნენ თითო თითოთ ამ ქუჩებიდან. — ოს, მამაკ! შემაკადრე დეურბოსა, დამისხსას ხსკა უბედურებიდან. —

ვარდისაღის სიკვდილის შემდეგ ვახსენა ტუნალებსათვის ვარდები ვახტანგისა. ერთს ხელმოხედა ჩემსას შემოვიდა რაღაც კაცის მკვანა მულები, გამქრადის თვალებით, სიკვდილის ფერ დადებული! ნუ თუ ეს ბუნამძიერის მოღაწილე ვარ? —

ეს ვახტანგისი მოხუცი, ხატადავი, კანკალით ჩემკენ მომავალი ხამამხმარი ისე, რომ აღარავის აღარ შეუძლიან ცნობა, ეს ის არის — ჩემი მარბალი! შე მივიღე ის ჩემს მახვევანში ჯ ჩუქნი ცრემლი. მამკრამ უკარბეთ, იმის აღარავის არა ქუვანდა ქუქვანსხედ ერთი მძისწუ ჩემს კარდა, რომელიც თორმეტი წელსადი იყო წახული მუხარამის ჯ არავის იცოდა ცრემლი იყო თუ ქუქარი. — ბუკამძიერმა მოხუკა მივიღე სუბა. ჩემს ახლოს დადიოს მან სული.

ხად არის ჩუქნი მუქნიერნი წელნი ხიუმარვილისანი, ჩუქნი სისხლი, ჩემი სანაჯხურთა შექმნიანი? მინე ებოვებოდა იმდროს ეს მართლმადიდებელი მარბალი ემსახურებოდა თავის ახრდილს. ყოველის მხრეჩვეულებით — იგი იყო შემოერთებული ჩემსას. მე ყოველივე დროს მოვიხმარე და მარბალი მარბუქანისა იმისთვის სიმართლეს ჯ ბედნიერება; მამკრამ ყოველი

მეფისმთავრების მიხედვით მივიღე მარბალი დედოფლისმთავრების მარბალი დედოფალი დედოფალი ხეიერე უნდა გეგნენ მადონიდან ხატადან.

ამდგა სხეულისა მოკლებულა მას; იმედი არ იყო ზრათრისა, თვით-
ონვე ესმოდა ესა და კიდევ მარნობა მოახლოებდა თავის სიკვდილისა.
მანამდისინ რიშელიეს გამოუხსნდა სრული შემკვიდრე: აფთარს შემ-
კვიდრედ

დასრულა შელა, ლაქუტით, მსარინმა მიიღო მხა. რაც რიშელიემ
თავის ბარბაროსობითა შეუემ დანიშნა ეს კმძიკი იტალიანული სოკეტის
ჩვენათ დედოფალთან. მეფის სიკვდილის შემდეგ, მსარინმა სრუ-
ლებით შეიწერა ახნა დედოფლის ჭკუა. აწმუხებდნენ, რომ დედო-
ფალს მეგობრობის გარდა სხვა უფრო ძლიერი გრძნობა მიიზიდავდა
ამ კაცთან. შე არა შეუეროდა. —

გერცოლინია დეშეკრუნი დაბრუნდა ისპანიიდან. რა თქმა უნდა
რომ ამან ჰინჯცა ნიშნა მსიარულეთას; შე შირველმა მივიღე იმისა-
გან მიწვევა ვაჩუგებში.

დედოფალი გარდმოსხსნდა ლეკრიდგან კარდინალის ხასხლეში,
რომელიც ამის ახდემით დარჩა ხახუმიფოთ. მა დროიდან იმ ხა-
სხლეს ეწოდებოდა ჰადე-როიალი. მისი დიდებულება უოკებს ხა-
ამოსედ შეკრებულებაში ზრძინდებოდა სოღმე გერცოლინიასთან, და
გუჲლანაზრებოდა ჩვენ დიდის მოწყალის თვლით და გულით.

მინისტრი მსარინი იშვიათად გვანკებდა სოღმე თავის მეღა-
პირის ხასესა, და მოკვებდა თან თავისი დისწული გორტესია, მშ-
ენიერი ქალი, დიდრონის, ხოცრის და შეუნიკოსი თვალ ბით,
რომელზედაც ედგა, როგორც კრკალი, შვიი ხქელი წარბები. ნახი-
ნას ტუჩების შემდეგ, უგალსედ უკეთესი ტუჩები ქონდა და კაცმა.
გუადებდნენ. ამათში სოგი გავიჯანით, სოგს განუხლე ცნობა.

გავლო უკვე ხამმა წელიწადმა ხენმარის სიკვდილის შემდეგ. უკ-
ლას მანმა დროს თითქოს ამარწმინდა ჩემის გულიდან შე-
სარე მოგონებანი ამ უმარწვილსედ. —

გერცოლინიას ვაჩუგებში შე კვალად მივიღებდი სოღმე თავისანს
მცემლების მოსალმებას. ბევრი მშოკებდნენ შე ვერ ისეა ლამაზად,
და მათ შორის ვირველი იყო გერცოლი დეშეკრუნი, ის იქნებოდა
რც და ათის წლისა და უცნოს ხასისა. ის მაგრძნობინებდა, რომ მშ-
ათ არის ხენმარის განახიერი ადგილა დაიჭირეს ჩემს გულში. მის
სრულიად შეჭმული ქონდა თავისა ქანეს. იქნება ჩემს ქონებას
ხარბდებოდა? მაგრამ ის მარწმუნებდა, რომ ჩემს მზითოვესედ შე უ-

— ანდნენ ამდგომს და ამიფოთ ემუხნათ. ან
— უნივერსიტეტის მისწავლის შემდეგ მისივე დედისა
დონტომ ანდნენ მის უმცროს ცნობად იქნებოდა მაგ. ანდნენ
— მისივე მისწავლის შემდეგ მისივე დედისა

ფრო უკარგარ. მე კვლად მივეცა ჩემს სახესტყისა და ვუწინ უბღ
 ბდი ამ საშიშ ღაშარკას, თუმიც ჩემს ხანს და განსჯის უნდა დავსა
 ლათ ჩემთვის ეს სხალი სიუარულია. — ჩემს საუბედურთ გარტო
 დებოქორმა ორი საქმე ერთად დაიწყო: ჩემი სიუარულია და მე
 თქმა მასარინის წინააღმდეგ. — მაგრამ ისე ცუდათა ჭყარამდა ამ
 თავის საიდუმლოსა, რომ ჩქარა გაუკეს მას ეს განზრახულება და
 დედოფალმა ჩასო გენსინის ციხეში. —

მე ვცადე შეთხოვნა იმისი პატია; მაგრამ დედოფალმა მშრალად
 უარი მითხრა, იმას ეგონა, რომ მეც ვიცოდა დებოქორის განზრახ-
 ხვა და გმალამდი, მისმა დაღებულებამ არ დაიჯერა ჩემი რწმუნება
 უცოდინლობის გამო. ამ მტარე ეჭვმა დაავიწვა მას ყოველი ჩემი
 სიკეთე და სამსახური. —

აი მეფური მადლობა!

ამის შემდეგ მე მომძულდა ყველა კერები. მანადისინ ბესომპიერიც
 შესუსტდა: მას უკვე სისხლი ამოჰსლიოდა პირიდან, და ჩქარა მივი-
 ლე უკანასკელი ამოუშვეს მისი, ჩემის საუკეთესო მეტობისა —
 იხიც რაშელაეს მხსვერვლი იყო. მარტული იყო იყო დაბადებული,
 რომ შექმლო ახი წელიწადი ეცოცხლა, თუ რომ იმის სიმრთელი
 დიდხანს საპურობაილში ჯდომას არ მოეძალა. იმას არაგინა ჭყანდა
 სხლო ნათესავი დის წულას გარდა, რომლან ამბავიც სამი წელიწა-
 დი იყო არა ჭჭანდარა და სმებაც იყო დურჯელა, რომ ის
 გეში, რომელათაც მოდიოდა ეს უმაწვილა კაცი მექსიკიდან, დაიდ-
 უმა მთლათ ხალხით და ბარგით. — ამისა ხანგრძლივი სიხუტეც ამტ-
 გიცებდა ამ სმებას; ამისათვის ბესომპიერმა ანდერძით მე გამოსდა
 ბრული შემევიდრე თავისის ქონებისა. — მაგრამ არ გაგლო ერთმა
 თუკ ბესომპიერის სიკვდილის შემდეგ, იმის დისწული მოვიდა, მე
 ყოველი ქონება ბიძისა დაუბრუნე ამას და მსოფლი ჩემთვის იმისი
 შორტრეტი დაინარჩუნე, ამ შემთხვევისთვის ყველგან ჩემს დიდსუ-
 ლოვნებაზედ ღაშარკობდენ და მატებდენ. — მე უმისოთაც საგმომ
 შეძლება შექნდა, და დიდი სიმდაბლე იქნებოდა გამეცარცვა ყაწვილი
 კატი, რომელსაც თავისი არა ჭჭანდარა შეძლება. —

აი, მე კვლად დავრჩი ქვეყანაზედ მარტოკა, ყველასგან დავიწე-
 გული. ვინ დარჩება სამდიდრე, რომელსაც მეც მეწვევა სტუმრად
 სიკვდილი? ვინ მანუგუებს, ვინ მომიგლის სიბერის დროსა? —

(შემდეგ წიგნში გათავდება.)

ისტორიული მიმოხილვა

რუსეთის დ. საქართველოს მეფეთა შორის

რუსეთის მონღოლებს ქონდათ საიდუმლოთ რწევა მეფე კონსტანტინესთან თეიმურაზ დავითის შვილსად. მონღოლებმა უთხრეს, რომ რუსეთის მეფის ბძანება იყო ალექსანდრეს გაეგზავნა იმისათვის თავის შვილის შვილი თეიმურაზ, რომლისათვისაც რუსეთის მეფე იფიქრობდა მიეტა თავისი ქალი ცოლად; მაგრამ ნაცვლად ამისა იმისმა ბძამ გაგზავნა თეიმურაზი სპარსეთის შასთან, ამ მიზეზით მონღოლებმა გაგზავნეს რუსეთის მეფისაგან მოწერილი წიგნი ამ ხაზანსად შას ახასთან, რომელმაც უხანუსა, რომ, რადგანაც ომალეუბი ავიწროებდნენ იმ უამად სპარსეთსა, ამისათვის უერ დრო არა ქონდა მიეღო მონღოლები დ ხანუსი მიეტა, მაგრამ აღუთქვამდა კი რამწამს დაბრუნდება ქალაქს განჯაში. მამინვე ამასად ხანუსს მოხტემა დ დაუტკიცებდა რუსეთს თავის მეგობრობას. — დროება გადიოდა, მაგრამ ამ აღთქმას ბოლო არა ქონდა. შემდგომს რუსეთის მონღოლებმა მოაგონეს კონსტანტინეს, თუ სურდა დაეტკიცებინა რუსეთისათვის თავისი ერთგულება, მაწერა შასაბასთან, დაესწია როგორმე თეიმურაზ ბატონის შვილი დ გაეგზავნა რუსეთის მეფესთან. ამასად კონსტანტინე უხანუსებდა, რომ თეიმურაზ იმყოფებოდა სრულს შასის ქვეშევრდომობაში, — ამს გარდა ის იყო მიტეული ნებით თავის მამის ალექსანდრესაგან იმ აზრით, რომ მიეღო იქ მამადის ხარწმუნება. რა განვლო რამდენიმე დრომ, კონსტანტინე მივიდა რუსეთის მონღოლების ხასხასავათ სადგომსად, დაწყო

დაზარატი და ჰირველადვე ჩამოუგდო, სიტყვა აღექსნანდრეს ორგულთა
 ბასედ. იმან უთხრა მოციქულებს, რომ აღექსნანდრეს განგებ გავგ-
 წავსა თეიმურაზ შხთან, მოკრიდებისა რა არას რუსეთის მეფემ არ
 წაიყვანოსო. მაგრამ თვითონ ვი აღუთქამდა, რომ მისწერდა წიგ-
 ნს მასსა, და სთხოვდა თეიმურაზ ბატონისაჲილი გავგწავნა რუსეთ-
 ში. ბოლოს რა ეს ასე დასკვნეს, კონსტანტინემ გაისტუმრა მოციქ-
 ულები ქართლისკენ გიორგი მეფის საბძინებულში. ამათი აზრი მანტ
 ის იყო, რომ აქ უნდა მოხულიყვნენ, შესახებ გიორგი მეფის მისათ-
 სოვარის ქალისა.

15 აპრილს, მოციქულები მოვიდნენ ქსნის ერისთავის მამულში სხ-
 დაცა მიეკება თვით ქსნის ერისთავი, რომელმაცა აღწომა, რომ ბძ-
 ნება იყო ქართლის მეფისაგან მაკლთ იხინი კარგათ და რაც რამ
 სჭირთ იყო, ყოველიფერი მიერთმივათ, ამას გარდა დაყენა იხინი
 საქართველოს სამსღვრითგან თხუთმეტს ვერსედ. ქართლის მეფემ
 გიორგიმ გამოუგწავსა მოციქულებს ეპისკოპოსი თეოდოსია და ერ-
 თი დიდებულთაგანი ახლამას ბეი, თავისთან მისაწვევად. 27 რიცხვში
 მივიდნენ მოციქულები იმასთან, რომელმაცა გამოაკება ორი ეპისკო-
 პოსი და ერთი საბერძნეთის მიტროპოლიტი, 28 რიცხვს, გიორგი
 მეფემ მიიღო თვის საკუთარ კარავში, სადაცა არ დამკლარა, მინამ
 დაზარატს გაათავებდა მოციქულებთან, მაილო მეფის წიგნი და აკრც
 ბეჭედს. მოციქულებმა უთხრეს, რომ რუსეთის მეფე მისა არის მიი-
 ლოს ქართლი თავის მყოფელობასაჲქვე. ქართლის მეფემ მიუგო,
 რომ ამასედ ის დიდად მადლობელს არის და მისა მიიღოს რუსეთი
 ქვეყნდრობობა და მოახოვდა ბოდიშს, რომ აქამდისინ ვერ გავწავნა
 ეფესთან თავისი მოციქულები ამ საგანსედ.

2 მაისს, გიორგი მეფემ გამოუგწავნა სადგომსედ მოციქულებს
 ეპისკოპოსი თეოდოსია, სონის ერისთავი და ერთი თავის კარის გაცი
 დიდებულთაგანი, რომელსაცა ეწოდებოდა ახლამას და დაზარა, გამო-
 ცხადებისათ მადლობა რუსეთის მეფისაგან ასე შატკის მიტროპოსთავის
 და უფრო ამასედ, რომ აბდნიერებს და სთხოვს თავის შვილისათვის
 ბორის თეოდორანისათვის ცოლად, გიორგის მეფის ასულს ელენეს,
 მაგრამ დიდად ვი ემინიან სხარეთისა და ოსმალისი, რომ უფრომე-
 აწუხებენ საქართველოს, რა შეიწყობენ ამ გვარს ამათ კავშირსა რუ-
 სეთის მოციქულებსა მიუტან, რომ რაკი რუსეთის მეფე თავის შვილს

ბორის თეოდორისს შერთავდა ცოლად ქართლის მეფის ქალს ელენეს, ჰ რაკი მოყვრობა ექნებოდა. მასინ რუსეთი ძრეულ თავგანმოდებული იქნებოდა ჰ ქართლას მტრის თუთან მოაგერებდა.

გიორგი მეფემ მიუგო, თუმიცა თანახმა არას იმ თავის ქალას ში თხოვებასკედ, მაგრამ მალე კი არ შეუძლანს გაცხტემროს რუსეთში რადგანაც ვერ სრული წლოვანი არ იყო, ამასკედ მოციქულებმა უმანსეს, რომ მანც ბატონისპილას ელენე წაუქანა ექვს თვესკედ-ადრე არ შეიძლებოდა. ამ ექვსის თვის განძავლობაში უნდა მოეშადებინათ ჰ ესწავლებინათ ვინ რუსული, იმათი სწმლება ჰ სხიეთები, მინამდისის სრული წლოვანი შეიქნებოდა; ამის გარდა გიორგი მეფე არ შეწუსებულყო თავის ქალასთვის გმას სარკესკედ, რადგანც რუსეთის მეფემ სამეზავროდ დაუნიშნა ორასი თუმანი, მოციქულები ჩაგონებდნენ გიორგის ვოკელ სარკებლობას ამ გვარ მოყვრობისგან წამომდგარს, ამას გარდა ქრისტიანობრივი სარწმუნოება იქნებოდა მეუდრო ჰ შვიდობიანს მდგომარეობაში.

მ მანის, გიორგი მეფე სრულის გამოყოფილებით დათანხმდა, თავის ქალის გათხოვებასკედ ჰ ეს გამოყოფილება გამოეცხადა რუსეთის მოციქულებს, რომელთაც დაუნიშნა რვა მანია ბატონისპილას ელენეს სანსავად, თამარ დედოფლის სენაკში (გიორგი მეფის მეუღლისა) რუსეთის მოციქულები მოვიდნენ ელენე ბატონისპილას სანსავად. ბატონისპილია ელენე იქდა დადბ ბაღამსკედ; თვალმარგალიტით მოტვიდისკედ; დედა მიწა დაუენილა იყო ოქროს ქსოვილითა. შემოთგან წამოსსმული ქქონდა ელენეს წითელა სკერდი ოქრომკედით ნაკერი. წამოსასსამ ქქემ ეცვა სრულებით ოქრომკედით ნაკერი ფარჩეული. თავსკედ ესურა თვალ მარგალიტით მოტვიდელი ქქედი. მარჯვნივ უქდა ბებია (გიორგი მეფის დედა) ხოლო მარცხნივ დედა, — თამარ დედოფალი, მეუღლა გიორგი მეფისა. ამის ეცვა კავი სკ ერდის ტანისმომხი, ეს თალსუბი ამასათვს ეცო. რომ იმანთა ალექსანდრე დადი სანი არ იყო, რაც მოეკლათ. რუსეთის მოციქულებმა ტატიშკემ მძამეთ თავა დაუქანა ჰ მაროთა სანუქრად რუსეთის მეფის სანკლობასკედ, ორმოცა ნაქერი სანმური ბეწვეული, რომელსკედაც მადლობა უოსრეს ამის შემდგომს გიორგი მეფემ უმანთა თავის ასულს, ამდგარიყო ფრსკედ, მერე მოიღო ლეწწამი, გაუსრომა ტანი ჰ მისცა ტატიშკეს, რომელისათვისაც გამო-

ეტანების ეს ზომი რუსეთის მეფეს & რომელსედაცერთი მტკაველთ
დახალი იყო ბარონის- შვილი ელენე. — ელენე თუმცა არ იყო და-
მასი მ-გრამ სხე ქქონდა სხისამოვნო. შირის- სხე ქქონდა თეთრი,
თვალეხი შავი. ცხვირი თუმიცა არა დიდი, მაგრამ წესიერი, თმები წი-
თლათ მიღებული, ტანი ქქონდა მოსწული. მაგრამ ძრეელ წვრილი
ხემაწვილისა გაძო. გიორგი მეფემ უთხრა, რომ მამინ ის იყო
ცხრა წლისა. მის ქალისა ლუარსაბ, უფრო ლამაზი იყო დახედ,
მხოლოდ მეტად გამხდარი იყო. ამის შემდგომს გიორგი მეფემ გა-
იყარა მოციქულები მიორს კანაში & ქკითხა, რას იფიქრობდნენ
ისინი, თიღის იყო ამისი ქალი რუსეთის მეფის შვილის ცალკობისა-
თუ არა? ამხედ უბასიყის მოციქულებსა, რომ ელენე ბარონის-შვი-
ლი თიღის იყო ამისი მეფის შვილის ცალკობისა & თიორის ნება მიე-
ცათ წაყარათ თანა, გიორგიმ უთხრა, რომ თიორის ისინისიდაცენ რომ-
ორც ზაგრა არის ელენე, & მამხმხაი ხეულებით, მანამ თორმი-
ტის წლისა არ მიქნებოდს, ქალს გათიორება არ შიძლებადა, ამის
გარდა, თრა შილი ზეხანდა, ერთი ვაჟი ლუარსაბ, რომელისადა უწ-
ოდებდა თიორის თიორის ჩინად, & მიორე ქალი ელენე, რომელიცა
იყო იმისი უთისა გამამხინდრულიადალი, ეს თინივე შიდაყინდნენ
გიორგი მეფის ბუდნიერებასა, & მისამის მისით ქიყინის ჩიქობით
როდაცა ქალს ათიორებას, ხამეფ, ქკითხიან ნების დათიორს &
თუ მისამიორე ათიორა, მამინ უთისა წარად მოხდება, — ამისათვის
რუსეთის მეფე არ უნდა ახქარდას ამ ხაგანყად.

რუსეთის მოციქულებს უთხრეს გიორგი მეფის, ეს მანც ექმნა
& დათიორს რუსეთის ქიქიკრდომობაყად, & რამწამს ელენე შიქ-
მნილიყო სრული წლოვანი, ვაგვანათ რუსეთში, ამხედ დათიორ-
სიდა გიორგი მეფე, თინივე მისივე დათიორეს, ვალი მოხქრეს &
თიორის თიორსადა ვაგვანთ თიორის გრამობაში მოსიყინბული იყო,
რამწამს ელენე შიქნებოდს სრული წლოვანი ვაგვანათ რუსეთში. — მ-
ნამდისინ უნდა ვაგვანათ მოციქულები, ერთი თიორის ბის სოსრო
& მიორე მხისკობობი თიორისა. — რა ეს ვათიორეს, გიორგი მე-
ფემ მისწერა წიგნი რუსეთის მეფეს, რომორც მის მამს სწერს წიგ-
ნსა, & 8 ვაისტუმრს ტატომევი მრთელის თან მოყვანისის სვიტით, —

ო. კერესელიძე

1. მკჳმად და ხალყნი:

(ხათარგმნი)

მკჳმად ეკლამბარი დაბადებულა 570 წელსა ქრისტეს შობითგან ქალაქსა მეკასა, დედა მისი ამენა იყო იბრეელის ქალი. მამა აბდუ ლა იყო კეთილშობილთაგანი კორეიმიტის გჳარისა, — აბდულა გარდაიცჳდა ასაღ ვაზდობაში. შემდგომ საკვდილასა დასკოკა მხოლოდ სერთი აქლემი ჭ ერთიც იეფიოჳელი ტჳქელ. შეიქმნე წელიწად-სკედ მკჳმადის დედაც გარდაიცჳდა, მამან დაბადებულა მკჳმადი აიუჳანს თავისთან იმასმა ბამამ აბუთალიბმა.

აბუთალიბს ებარა ზედასხედველობა ქაბისა, რომელიც იყო ხასალსო არაბების ხალოცავი ადგილა. მეკის ხალოცავში შენახელი იყო შავი ქჳა. იმას ზედა არაბნი წარმოადგენდნენ, რომ გამოვზჳნილი იყო ღჳთასიგან აბრახამისათჳს გაბრიელ ანკელთზის სკლიოს. * როდესაც შენდებოდა ესხალოცავი, მზგაგხად მისა, ვითარცა ქრისტიანენი მადიოდნენ იერუსალიმსა ხალოცავთ სავლასისადმი უფლისა

* ამჳგიქსგარემოება ეყოფილა, უერანის სწავლებითა: აბრახამ ეოთილს თეიქრის შვილი, უამსა შეფობისა იეკვიმტის აზარია მეფისა, აბრახამს შურთავს ცოლად ხარა, რომელიც ასეთი მშჳწნიერი ეოთილა, რომ აზარია მეფე იმისის სიეჳარულით თითქმის შემლილ იყო. აბრახამს შეეშინდა ამისთანა უგუნურის სიეჳარულისგან რომ შემდგომს არა მოსწდესრა ცუდი, გაიქტა თავისის ცოლით არაბისტანში.

ამსაგანსკედ ზღაპარ-მოქმელი ხაღსისა ესე ანობს, გაბრიელ ანკელთზი გამოეცხადა ერთსკელ აბრახამს, აცნობა მას ბმანება ღჳთისა, რომ აამენოს ხასლი იმ ალაგსკედ ხაღსა აღარმა მთიბოკა კეთილიც მოქმედი წყარო, ესე აღარ გამოიქტა ხასლიდამ თჳხისა მებატონი აბრახამისა; აბრახამს დამოწმიდებით აასრულა ბრმანება ჭ მამისწჳ

აგრეთივე არაბნიც მიდიოდნენ მეკასა თავუქანის საცემლად თავიანთ წმიდანებსა. შეიძვერ ჩქარის დავების გადმოდგომით მლოცვენი შემოუვლიდნენ ქაბასა, შეიძვერ ემთხულებდნენ ქუჩასა, და შეიძვერ გადაისროდნენ ქუჩას მიწის მინდორსა **. სულ ეს ხუცულბანი არიანაქამოდე მათ შორის.

ახუთალიბი იყო გამძვვე და გამბედავი ვაჭარი: მალე მალე მიდიოდა შორი ვსას და ზოგჯერაც თან წაიუქანდა მცირე წლოვანს მამადის, ეს ემარწვილი აღისარდა სასლას შინა ბიძისა თვისისა და შეიქნა ხუცსოვო ემარწვილი; ყველას მოხწონდა მისი ტანადობა, კარგო შესედულობა, სასიამოვნო ღიმილი, მალაღი და სასიამოვნო სმა.—

ცამეტს წლებს რომ შეიქნა მამადი, წავიდა თავს ბიძისთან სირიაში და გაიცნო იქ ქრისტიანის ბერთავანი სერგია, რომლისაგანაც შეიღწეო ამან ზოგი ერთი ანბავი სინაის მონასტრისა და ქრისტეს

წავიდა სახუცსუბ ადგილსუდ; ის იყო უდაბნო, სადაც არა იბოკებოდა რა შენობისათვის მასლად, მხოლოდ ამ სიძნელეს ეშუქლას იმითა რომ არაფერის მთა ჩამოიქცა და იქიდამ ჩამოგორდნენ ქუჩები ვიდრე წყაროსთან, იმათგან პატრიარქმან ააშენა მცირედი ოთხ კუთხიანი ოთახი, და დაარქვა მას ქაბად ანუ ბაიტ ალლას (სასლი ღუთისა) შენობა სულ იყო გათავებული, რაც ქუჩა იყო იმ შენობასუდ მოისმარა, მხოლოდ მათგანი დაწნა ერთი, რომელმანც დაიწყო საბრალოდ გუნქესა. აბრამს შებრალდა იმისი საჩივარი, უბძანარ ინაღულობ; მოვა დროება რომ შენ მეტს პატრიუსა გცემენ ვიდრე დანამთენს სსკუბსა

და მართლად აღსრულდა იმისი წინასწარმეტყველობა, ეს ის ქუჩაა, რომელსაცა ქუჩიან შავი ქუჩა, ჭკვერ-ელასხად «ცის ქუჩა» ადამისაგან სმარება ქაბის შენობასუდა, რომელიც დაიქცა წარღვნის დროს

** ეურბან. ბაირამის დღესა ყოველმა მლოცვემა, უნდა თავისი წასამღუთო დატკლას ღურამდის— ესე იგი შუადღემდის. მიწის მინდორში მლოცვენი უნდა დაწინენ სამს დღეს, ეს დროება იმით უნდა გაატარონ ლოცვიითა; ყოველ ლოცვის გათავებასუდ უნდა გაისროლონ თვითთა ქუჩა, რომელიცა აუკრეფიათ, ყოველს ჭკვიან ანუ მლოცველს შვიდი ქუჩა მუძარში მოხედულებში მდებარე მიწისა და არაფერის მთის შუა დიდს მოგროვილს გორაკსუ, იმით წარმოიდგენენ ამოხოცვასა იბლისისა ანუ ეშმაკისა.

სარწმუნოებისა. თოისიკტის წლისა იყო, რომ გაჭყვა თავის ბასს-
თან ვარძი თავიანთ მტერთან, იქ გამაჩინა დიდა ვაჟუცო. რა-
დესაც შეიქნა ოცდასუთის წლასა, მიუდგა სახლსა მდიდარის ქრისტიანსა.
სადიდუისა, ისევ თავისი კერეშიტის გვარისა. — ბევრჯერ წავიდა
ის იმისთვის სხუა ქრისტიანებში საკატროდ, მაღლობის მაგიერათ გათ-
ხოვდა მაჭმადსედა ჯ ამ შემთხვევით შეიქმნა მდიდარი კატარი.

2.

კატრობითმა მოგზაურობამან, დიდმა ალბ მიცემამ შეკვამა, შე-
იღნებუდა ჯ ქაბაში, გააცნეს მაჭმადი ისრაელეთან ჯ ქრისტიანებ-
თან. ამარსაში ამის თუქლა გასაღდა. უფრო საკუთრად მცნობა შე-
იქმნა თუ რა არის საჭირო თავის ქრისტიანთათვის, იმან შამინო დაცემს
სარწმუნოებისა ისრაელეთასა, უთანხმობა ქრისტიანეთა მორწმუნეთა
შორის ჯ არ მოინდომა მადგომა არცა იუდეებისა ჯ არცა ქრისტიანე-
ბის სარწმუნოებისა. იმისი ქრისტიანშიც გამდიდრებულ იყო ამოდმო-
წმუნება, ღსაღსიც იყო ერთმანეთმა გაუთავად ურისკვ გადამტერ-
ებულ თანუქებად, რომელნიც უნაყოფიერო ბრძოლაში მოაკლდებოდ-
ნენ თავიანთ უკეთესსა ძალასა. ორმოცის წლის რომ შეიქმნა, მამიც
უთხრა მაჭმადმა თავის ცოლსა, რომ ეხუტნა, ვითომც იმას (აურ-
თსეული ღამე) როდესაც იმას ემინა გარნის გამოქვაბულში, წარმოუ-
დგა იმას ანგელოზი ჯ უთხრა: მაჭმად, შენ წარწარე იქნე ღა სარო-
ღუთისა, ჯ მეც გაბრეული ვარო, სადიდუამ დაუყურა მაჭმადს ჯდაი-
ფიცა მასზედა, ვინაც უჭირავს ხელმა მისი ხელა, რომ მაჭმადი წი-
ნასწარმეტყუტდია. მერე დაუყურეს, მამამ სადიდუისამან, აღამ. ც-
რა წლის უმარწვილმან შვილმან ანუთლანასამან, შემდგომში მრავალ
პატრივტემულმან აბუ ბექირმან (ჰუმმარიტი მარწამე) ღმადგილე მა-
მადისა ღმონამან მისმან სეიდმან, რომელსაც მამისხუტგანთავს უფლება მი-
სცა.

3.

სამს წელიწადს ჩუმად ცდილობდა, ძლივს იმოვა ორმოცი კაცი თა-
ვისი ერთგული. მეოთხე წელიწადსედა გაბუდა ცხადათ სახალხოდ
გამოხვლა წინასწარმეტყუველად. იმან მოინატოვა თავისთან ორმოცი
კაცი სადილათ, თავის თუსუმიან კაცებისა, დაუხუდა მათ ჰურითა, ბატ-
კინის ხორციითა ჯ მარწინითა. იმან თქო, არავის შეუძლიან ჩემს გარ-
და, რომ თქუნს საკეთე ციუოხთ, მე მომქუნს თქუნსთვს კითილი

აჭურის & სავაჭარს ცხოვრებასა, სება ღმრისა არის, რომ მე მოგ-
 იწვიოთ თქვენს მხარეს. ვისა გსურსთ, რომ იყოთ ჩემ ჰეზირათ (შე-
 მწერთ), ვისა გსურსთ მოღვადა რომელიმე სწილის ჩემის (კვირთისა,
 ვისა გსურსთ იყოთ ჩემ ძმად, მეგობრად & თანა შემწეთ, არავინ
 გაუბრუნდება, რომ მას, ამასკად უზახუსას. მხოლოდ ყველასკად უნცროს-
 მას & ყველასკად უვარცისმას იქ მკადომთავან აღიამ, შვილმან აბუ-
 თალიბისმან, შესტა ადგალითგან & დაიძას; წინასწარ შეტეუწლო,
 მე მსურს ყოფინად თქვენს თანა შეაწეთ. მაჰმადი მამინვე მოეხვია
 აღის & სხუწბხან უბანა დაუმორჩაღლით ამასთ, სულეყველამ გაიგ-
 ისეს & დატინებთა უთსრეს აბუთალიბსა, რომ შენ ესლას კალდეუელ
 ხარ დაუმორჩილდე შენს საკუთარს შვილსა.

ურრადლება არ მოილო ამ დატინებასკად. მაჰმადი დაუღალავად აწე-
 რბდა თავის ძღანებსა. ის ქადაგებდა ხამკალ თავის გვაროვნობას
 კაცობას & ხამკალ თავუანისმტეკლებთან მეკაპი. ბეკრნა ყურს არ
 უგდებდნენ იმას & თანდათან ემატებოდნენ იმას წინ აღმდეგებს; თე-
 რის მანძიანსკობარნი ურჩევდნენ მას, რომ სელი აღლოს თავისი
 აწირბისგან. ამასკად მაჰმადი უზახუსას, უკეთუ ხამიდონ მორჯუწსა ელ-
 შიშე & მარცხისში მთუარე (ესე იგი, უკეთუ დამწირდნენ მე მო-
 ტმად უდიდესას სარკებლობისა), მე მაშინაც თანახმა არ შევიქნები
 უკუდგომად მისგან, რადცა მომიფიქრებია მე.

მდიური წინაღმდეგობა მოიპოვა იმან გორეშიტებსში. მათ ძალა
 დაატანეს უმეტეს სწილისა ამის ერთგულთა (83 მამა კაცი &
 18 დედაკაცი) გაქცევად სლღოს ეფიოპიასში. შეადგინეს კავშირი
 წინაღმდეგ მაჰმადისა & ქადაგდსკად დაწერილი განჩენი მასსკად
 ხამოკვიდეს ქაპში. — ამასკად მაჰმადიც უღონოდ დარჩა, რომ უნდა
 დაეტოვებინა მეკაპი. მხოლოდ ბიძა მისი აბუთალიბ გამოეხარჩლა
 მას, მაჰმადისც მოიპოვა დონისძიება — კერეშიტების კავშირის დარღ-
 ვებისა. იმან გამოუცხადა აბუთალიბსა, ვითომც ღმრისთ გამოუგზავნიას
 დიდი ქარიშხალი, რომელსაც იმ განჩენით ასრები თვითთა ზვითთოდ
 დაუსრეტია, თვინიერ სასელისა »ღმრისა, მართლად განჩენი
 გამოწნდა დასურტლიად. კერეშიტები განკვირებულ შეიქმნენ აე
 შემთხვევასკად, ვითარცა სასწაულმოქმედებასკად & შესცვალეს თავ-
 იანთ კავშირი.

ამ დროებში 629 წელს მოკვდა ახუთალიბი & მაჰმადის მეუღლე სადიდუჯი გარდაიწყოლა, ეს ორნი ბერს შემწეობას აღუკვეთეს მას. — მაშინ მოიწვია თავისთან მაჰმადი მეორე ბიძამ აღაბაზმა, მოადგილე ახუთალიბისძმან ქაზის ზედა მსედველობ ისა. — მაგრამ მაჰმად უმეტესად იმედნულობდა თავის თავზედა. იფიქრ ა, რომ თავის გუარის საღსთან კერ შეიძლებს უფლებასა, ის მიბრ უნდა უფრო უმეტესად უცნოს საღსთან, რომელნიც მრავალნი მოსულიყენეს მეგამი, ვითარცა ვაჭრობაზედა, ეგრედცა საღოცავათ ქაზისა. თქმულითა საღის ამაბებისა. შეიძლო ამან მეგონებად ბერს კაცსა, რომელთაც დაუჯერეს. — უმეტესად ღირს სასწოვარია, შემდგომი თქმუ ღობა მდიდრად შეკობილი წარჩინებულად, ყოველთხს მოზიდვისათხს ანაბებისა. გამონატული სიამოვნებითის წარმოდგენითა,

ერთსელ მაჰმად ფელამბარს ეძინა გარეთ ცის ქუჩსუ მეგის სიხლადესა. იქ გამოეცხდა იმას მთავარ ანგელოზი გაბრიელ მესამოსითა მოქსოვილის მარგალიტითა & ოქროთი, იმან ამოიღო მაჰმადის მკერდისაგან გული, გამოსწურა იქიდან შავი ცხარი, ახუ თესლი შირველ შობითგან მოყოლებული ცოდვისა, & აიკსო ისი სიბრძნითა & მოწყლებითა. ისევ გული საღო თავისვე აღაგასა. გაბრიელმა მოტყუარა მაჰმადს თეთრი ცხენი, აღბორაკი. — მსწრაფი ვითარცა ელჟა & ღამზარაკის ნიჭის ბქონებელი, წინას წარ მეტყუწღმა, მოინდომა შეუდომა მას ზედა, მაგრამ მეცნიერმა ცხოველმა არ მოუშუა, & ხულ უაღსზედა დგებოდა, & შეიქმნა ყურადმღებელი მხოლოდ მაშინ, როდესაც მაჰმადი დაჰზირდა, რომ იმას სამოთხეში მიიღებს. ოდესაც ეს სიტყუა გაიგონა წინსწარმეტყუწღისაგან, მაშინ ცხენმა მიუშუა & განმკებელობითა ანგელოზისამ, ერთი თუაღისსამ სამებაში მოიუქანა მაჰმადი სინაის მთაზედა, იქიდან ბიფლეკში, ბიფლეკმიდამაც იერუსალიმში. ყოველგან ამ აღვლებში წინასწარმეტყუწღმან იღოცა; იერუსალიმში ღოცულობდა ის ერთად აბრაამთან, მოხესთან & იესოსთან. აქედამ ანგელოზმა წაიუქანა ის მარტო) აღბორაკი დარჩა ეგვიპტის კარებთან), აიუქანა კიბუებზედა, რომლის ფეხები შედგენილი იყო ოქროსი, კერცღისა, მარგალიტისა & სსუა მკირფასის ქუწბისაგან, ეს კიბუები იყო აღმარ თუღი ყოველსვე შეიღსა ცასა. ყოველი ცა ცაღ ცაღკ იყო ერთი მეორისაგან, ამ სიმოართა, რომ კაცობრივის შეძლებითა & ღონის ძიებითა

შეიძლება და წასუფლავ ვიდრე სუთასწლამდის, მაგრამ მაჭმადმა თავის წინა ძლიერითა გადაფრინდა სულ ეს ადგილები ერთს წამსედა. რაც დიდებულება ნახა იმან აქა, იმისი აღწერა არ შეიძლების, ენით ვერ გამოითქმის. ყოველგან იყო რაქონი და ძვირფასი ქუჩები, ყუჩულები გაბრწყინებულნი სინათლე, ყოველს ცაში მიუგებოდნენ და მატრიკსმდინენ მაჭმადსა, ანგელაზნი, მატრიარქნი და წინასწარმეტყველნი უწინდელის დროებისანი. გაბრძოლმა შეიძლო ასუფლად მხოლოდ მე-შვიდე ცამდის, საიდამაც იმყოფა ხმა ღმთისა, მაგრამ მაჭმადი უფრო მადლა ავიდა და წარდგა წინაშე ტანტისა ღმთისა. ეს ტანტი ეჭირა ანგელაზს აწრეილს, უდიდესის ტანითა ვითარცა ადამსაგლეითითგან დასაგლეითადმე. აწრეილსა ჰქონდა ერთი მილიონი თავი, ყოველს თავს მილიონი შირი, ყოველს შირში მილიონი ენა, ყოველი ენა დახარავდა მილიონს ენებსედა, და სულ ერთად ესენი დღისით და ღამით ადიდებდნენ დაუფრებელიც დმერთსა, ღმთის ტანტს შემადამ და ყოველის კარის საგსედ შეიდივე ცისა ასე აწრეილა: არა არს ღმერთი თვინიერ ღმთისა და მაჭმადიც მისი წინასწარმეტყველები.

მაჭმადს თავბრუ დაესა, მხოლოდ ხმა შეესმა ერთი, რომელმაც უთხრა მას, მიდი და მიასლოვი დიდს უმადლეს ღმერთსა, მაჭმადი მიუასლოვდა და დიდს ხანს ელახარაკებოდა ღმერთსა. მიუმგზავსე ბელი სიტკბობა, საკრეული ნეტარება, შეჭბურა ამის სულში და მიიღო სრულიად დარიგება ნებისა ღმთისა, და ნაბანები იყო, მაჭმადმა არას დროს არ გაჭყობს სასელი თვისი ღმთის სასელისგან, და ყოველ არბისათვისაც ღმერთთან განაწესა აღსრულებად დღეში სუთჯერ ღოცვა. დახარავისა შემდეგ, მაჭმად უკან დაბრუნდა. გაბრძოლმა ისევე იმ შირულსგზავსედა ჩამოიუწინა და მოვიდნენ ისევე იერუსალიმში. იქ მაჭმად შეჯდა თავის თეთრს ცხენსედა და იმ დამესვე მიეწია მეკასა *.

*. ეს დახარავი რომ გაათავა მაჭმადმა, იმისმა ბიამ აბუჯაღმა უთხრა: ახა ღმრე შესედ, მაჭმადი ადგა, უთხრა, ახა აიწიე მარჯვენა ფეხიო, მაჭმადმა აიწია, მეტე უთხრა, ახა მარცხენც აიწიეო, მაჭმადმა უმასუსა, როგორ ავიწიო წაიქცევიო, მამ თუ აქ ფეხის აწივით წაიქცევი, როგორ ასულდა შენ სეცასაო?

ამ გაბედევის, ვგრელს მოგონებს, უნდა ხალხი შეეყვანა საფიჭრე-ბელში, რომლისა წარმოადგინა ყოველთს ნაყოფიურად იქნებას, თუმიცა ზირველს თქმაზედ მაჭმადისა დისტინოდენ ჰ მსოლოდ შემდეგ დაიწეს რწმუნება. — აბუბეჭირი ეწესლას ურწევდა, რომ ირწმუნონ, ვინაჲთვან იმისის ჰსწრით უნდა იუოს ხულ მართალია, რასა ც გუც ცნობებს ღჷთის წინასწარმეტყველი.

5.

6 მაღიად მოუვიდა ჩინებული დროება მაჭმადს. მცხოვრებთ იატრების, (მედინისა) დიდის სნის გადამტერებულთა გორეიმიტობის გამოუცხადეს თავი თჳსი სასწარგებლოთ მაჭმადისა. გამოცხადებულად თავიანთ მიგზავნილის კაცებით დაჭვირდნენ, უკეთუ ვინმე კრწოდეს მას, მიიღონ იმათ მაჭმადი ჰ დაქმარონ იმას უკანასკნელს გაჭირებადის. ამის სამაგიეროთაც, მაჭმადმა დაჭვირდა, რომ არ დასტრეკებს იმათა ჰ თუ მოაკლდებიან ისინი თავიანთ სიცოცხლესა, იმის სამსახურშია. — დაჯილდოებს მათ სამოთხითა. ამ სახით მოიზოვა მან ერთგულნი, მამაცნი მომსრენი ჰ თავის თავისთჳს საფარველებელი, ვინიცოხა თუ რომ აგდებდნენ მას თავის სამკვიდროს ქალაქისაგან. ნამდვილათ ისეც მოხუდა. შეატყეს ამაღლების მნიშვნელობა მაჭმადსა კერეიმიტებმა, სელასლად შეჭკრეს წინააღმდეგ მისს ზირობა. სიკვდილი მისი იუო გარდაწვევითა. ამაზედ იძულებულ იქმნა რომ გაიქცეს. ღამით იელისის 16-დღესა 622 წელსა, მაჭმადი შეუდგა გზასა, თავისი ერთგულები ვინცა იყუნენ წინათ გაისტუმრა, მსოლოდ აბუბეჭირი მარტო დარჩა იმასთან. ძლიერს გადარჩა მაჭმადი უკანმდევრელთა თავის მტერთაგან. — მეთექვსმეტე დღეს თავის თავის გაქცევისა, მიუწა (იატრებს) შემდგომში დარქმეულად მედინას აღნაბი, ესე იგი ქალაქი წინასწარმეტყველასა. — იქურნი მცხოვრებნი თროდნენ, რომ ის არ მოჭკლან. უფრო ძლიერად გაისარეს, როდესაც მოვიდა იმათთან; ამათ კიდევ განმეორებით დაჭვირდნენ, რათვან იყუნენ მისი ერთგულნი. ეს გაქცევა, რომელიც ანგარიშით უნდა ხალხთან დაემტერებისა მაჭმადის დირსება, უფრო უმეტეს აამაღლა ჰ განაბრწეინკალა მისს სახელი ჰ დიდება, ამისთჳსაც, იმისმა მოადგილე სალიფმა ომარმა იმისი თარიღი მედინაში იმ დღითვან დახდო, რომელშიც გაიქცა მაჭმადი (ჯიური)

ამ დროითგან, მანამდე მინცა თავის სწავლებასა უმეტესი სისრულე ჰქონდა ზნეობა, უმადლეს სარწმუნოებასა, დასწყობიდაც მის განსწესებულსა: „დემოთი არს ერთი ჰქონდა მანამდე მისი წინასწარ-მეტყველი“. შეერთა მან ნამდვილი დაწიგებანი აღსრულებებისა ღმრთისა (ისლამი) სულფისა დახანისა, აღსრულებებისა დაწიგებებისა, მიუტოვებელი მისხანისა, რომლისაგანაც ვერც ერთი გარე ვერ წავა. ვიდრეც ჰქონდა დასწყობა. — მანამდე აღსრულდა სწავლა წესისამებრ დაწყობილი სწავლა. ის სწავლდა, დროებით თავისთავს დაწიგებებსა ცალ-ცალკე თუერთადვე და ზუსტად ხალხსა. ყურანის სწავლით. მანამდე სიკვდილის შემდეგ, მოადგილე მისმა, ხალიფმა აბუბაკრმა, სულ შეკრება ის დაწყოლი თუერთადვე ჰქონდა ერთი წიგნი, რომელიც გაყოფილანის 11 თავად, დაწიგა მან ისევე ყურანად —

7

უწინარეს გაქცევისა შედინაში, მანამდე განაგრძო თავისი სწავლანი. მსოფლიო დაწიგებით, ჰქონდა მარტობის შემოქმედება და მსოფლიო დაწიგებით უმადლესად; მსოფლიო ესლა ამოცხადების სლმით მქადაგებლობისაგან შეიქმნა სწავლილი სარდალი. ბრძოლა უმეტესობისა შეიქმნა ესლა ვალდებულად მანამდე მორწმუნეთაგან. ცხვარი სისლმი, დანთხეული ღმრთის სწავლად. დამე ვაგარებულა იანდაქმს ეუბნებოდა მანამდე თავის მორწმუნეთაგან, შეადგინა დიდეს მადლსა, ვინცა არს თქმს იმარტულად ჰქონდა, ვინცა ამში მოუჭდება მან შექნა ვაგარელი მისი შედამოცხადანი, სამართლის დღეში იმისი დაწიგობა (არს) ისე იმრწმუნებას, ვითარცა სათელი. ჰქონდა სწავლი ემსგავსება ვითარცა მორწმუნეთაგან მუშისა ჰქონდა ის მშენებელს ედემის ბაღში. ის მოსწავლეს იქა მქონდა და მარტობით ქსოვილს ბაღშიც შედდა. მდინარეანი თათლისა, რომისა ჰქონდა მდინარეანი მისთან, ჩინებულნი სწავლილი ვაგარელთაგან მხარე იქნებოდა მისის სიტყვებისათაგან. — მისთან ვაგარელთაგან ემსგავსებოდა თავისი ქალი მშენებელი ვითარცა მარტობისა, ჰქონდა, დაწიგობა, სწავლილი დაწიგობისა, ემსგავსებოდა მისთან დაწიგობისა თავისთავს ქალწულებსა არ მოხდებოდა, თუ ვინდა რომ ვითარცა მისთან იქნებოდა. — არს დროს არ შეისმენს ის უბრალოდ დაწიგობისა, ვარტობისა მსოფლიო შეისმის სწავლილი მთქმელი სწავლილი მსოფლიო სწავლილი

სედა. — წინააღმდეგ მისსა ხაშინელსი არიან ტანჯუნი ვოუოსეთის ვითარნაც მოაწვევენ მას ვახვაც არა სურდა ბრძოლა ისლამისათჳს ანუ ვინცა სრულად უღმერთოთ დასტოვა იხი. ის მოაკარდები განუქრობელს ცეცხლში, ი მისთჳს არ იქნება არ ხიდოცსლუ & არც ხიკუდილა. ოდესაც რომ დაწვას მასა ტუკა ვოუოსეთის ცეცხლში იმაკ წასიკე ამოუვა ასალა კანი. ოცდაათა ადღ იანის რეინის ვაჭვით მობძეულა იქნება. იმას მეტი ღონის მიება არ ექნება, ხაჭკელი მიხი უნდა იყოს აყროლებული მძოვრი & ხასმელად ადულებული წყალი. — ამისთანა ხწავლათა, მაჴმადი შეკუგლიანება & აძლედა მხრეობასა თავის ერთგულს კაცებსა, — ხაჭკურკელის უშიშრობით დაწმუკნებულნი მიდიოდნენ ომში & მტერს დაამარცხებდნენ. —

8

ზირქსლად. მაჴმადი გზაჳნიდა ცოტას ვარებსა, რომ დაეცნენ კორეი. შირებისქქსწერებსა. — ზირქსლა გამარჯუება ჴქანდა ისის ხაქიქ მარქმურებულნი ძრვილ მტერსედ იმარჯუებდნენ — მეორეს ომში, ოდესამიდიოდნენ ხიასლოკეს მედინისა, მაჴმადი დაიჭრა & დაძვრცხდა. — მხოლოდ იმან მტერიად მიიხიდა უბედურება & ცხლად თუროვორ უნდა დაიკვას თავისი ესთიბარა, თავის ერთგულს კაცებთან. მხოლოდ კარგიობინი შედგომ წელიწადს დაეცნენ მედინასედა & იუქნენ დამარცხებულნი. — ამისთანა გამარჯუებამ უქურხად შეკუგლიანა მაჴმადი & მოკმაკა რიცხვი იმისი მადიდებლებისა. არ იქმეოვილს ომითა კორეიში უბთან. მაჴმადი დაეცა თავის ვარითა სხწა არაბისტანის თხსუმებზედაცა — ჯარდა ამისა არაბისტანში მცხოვრებთა ურეებზედაცა. — ყოველგან იმარჯუებოდა; ყოველგან ემინოდათ იმისი. ოდესაც დაამარცხა თავისი წინააღმდეგნი, უბასიბდა ყოველგან დასოცონ რეუქსნი, ვითარცა მტერნი ხარწმურებისანი. — ამ ხსნით მიეწია, ცოტა-ცოტად უფლებასა & დიდებასა; უქურხი ხაწილა არა-ბისტანისა მიუდგა იმას & 682 წელს მოაწუჭდა მიღებად ისლამისა ხაშინეთის მეფეს სოსროვსა, აღმოსავლეთის იმპერატორსა ირაკლისა, მოადგილეს მისსა იეკიმისა, & იუფილზიან კიასსა ხალაშის. — ხაშინეთის მეფემ ამპარტუქებით & თაქიმოწონებით დახაძამოგზავნილი ქალადდი. მხოლოდ მოადგილე მის ბუდნიერის არაბისტანისა მიუდგა ასალს მოძღუარსა. იმპერატორმა ირაკლიმ, უბასურსა იმის მიწვევასედ ზდილთბრივის წერილითა & მდიდარის ხაშ-

უჭრებოთა, ეგრეთუ მთავრის იმისა მოადგილემ იეგებტისამ. ნად-
აშიე ცხადათ მიუღვა ისლამსა.

9

მათ შორის, მაჭმადს ვერ ბეკრი უკლდა, ხანამ მეკვა ღ ქაზა არ
იყო იმის უფლებასი. მხოლოდ დაზერობით მეკვისა შეიძლებოდა შე-
ყენოს უმაღლეს უკვლისა იჭუნეულებინა ჭეშმარიტებით მისი წოდ-
ება. მაგრამ, როგორ მიაწიოს ამასა. არ იყო იმედი, რომ თავის
ნებით მიეცათ ღ ძალით ალება ქალაქისა ხაშიშრათ ეჩუწნებოდა: ის
უკვლავს ირიცხუწნებოდა წმინდა ალაგათ » ამინათუხ მაჭმადი :
627 წელსა მშვიდობიანობით მიუღვა მეკვასა ღ მოილაზარაკა კერ-
იშიტელებთან, რომ ნება მისცენ მას მოხუცად ქაზაში, 628 წელსა-
ღ იქდარჩა ხამს დღეს. უამსა უოთინისა თუხისა მეკვასი, მაჭმადმა
მოიუწინა ხალხი ხინანულში, თავის კეთილის ქტევითა ღ მოიმხრო
თავისკენ თითქმის როდენიმე კორეიშეტელებთაგანიცა, მათ შორ
ის მსნე ხალხდაცა, რომელმანც მაჭმადი დაამარცხა ოგოდთან. მხო-
ლოდ შემოკომში შევიდა მაჭმადთან ხამსასურში, მიიღო წოდება მს-
ვილი ღუთისა, » 629 წელსა მაჭმადიმ იმ მისეცითა რომ ვითომცა
კორეიშიტელებს დაურღუწეათ შეკრულება მასთან. ათი ათასი ჯარ-
ით მიადგა მეკვასა. მაგრამ აქც არუნდოდა, რომ ეჩუწნოს « მათ
დაზერობულად წმინდის ქალაქის .ის ცდილობდა მოეწინა მეკვლეები.
თავის მხარეს მორიგება უნდოდამგრა ვერ შეიძლო. მაშინ
მაჭმადმა უბანსა შეუკრან ხულერთიან ქალაქს გზები, ღ აღუგრძალა
თავის ჯარებსა კაცის მუყელობა. ერთ ბაშათ ხალხი კორეიშიტელ
ებისა დაეცნენ მსნეს ხალხდსუდ. იმან დაამარცხა ისინი ღ გამოუდ
გა იმათა ღ შევიდა მეკვასი. წინებული ქალაქი იყო აღებული.
მაშინ მოადგა გამოჩენილი დროება მაჭმადს თავის სიტყვასლემი
ის შევიდა მეკვასი დიდებით. ჩატული წითელის შესამოსითა, თავის
ხუჭარელს აქლემსუდ მუდომარე სკიპეტრი კელში, უკეთესის თავის
ამალითა. ქალაქმა მიიღო ისი, ვითარცა წინასწარმეტყუწლ » ღ ვით-
არცა მეფე; მაჭმადიც ხალხთან ისე იქცეოდა, არათუ ვითარცა მტერი
მურობელი, გარნა ვითარცა დიდულგანა მფარველი: იმან გამოუც-
ხადა, რომ მეკვა უნდა იყოს ხელუხებელი, თავის უფალი ქალაქი
ღ ამატივა მანამდის მასთან შეურიგებულ მტრებს კორეიშიტელებს,
მხოლოდ ათი კაცი, ეჭუწნი მამაკაცი ღ ოთხი დედაკაცი, გაირიცხუა

მან თავის მოწყალებისაგან, მხოლოდ მათგან დასჯა მან ომისი, უმეტეს შეჩნეულნი თავიანთ ბიწიერებითა. ქაბის სკდამხედულობა ჩაბარა იმსთან გორეშიტელს ოპმანს, მეოფს თვითონ მადმალე ძახილთა ხალხისა, დიდი არს ღმრთი, შეადურ ცხენით შემოუტრიალა ქაბსა ჯ მერე შევიდა მას შინა. იქ დაინახა კერძნი, უბრძანა, რომ სულ დაამტკრიონ ჯ გარეთ გადაჭუარონ.

10.

მეგობრად დავარე, მანამდამა ხანქართო გავზავნა თავის სარდლები მოხაზრუნებლად თავის სარწმუნოებასკედ, ასლოხ მეზობლობაში რაც სსწყა გუარის ხალხი იყო. ორმოც ჯ ათის დღის შემდეგ, თვითონაც გაწევა იმათა, ხაცა რომ მივიდოდა, ყოველგან იმარჯუნებოდა; ხალხი ყოველგან შეშინებულნი იყო მისგან, თითქმის იქცა, ხაცა იმისი ჯარები იმარცხებოდნენ, — თავისი მსიკობითა ჯ გონიერებითა იტოდა თუ როგორ უნდა გამოვიდეს სამსიკლისაგან. უხვობა მანამდს უმატებდა იმის ერთგულებსა, ჯ მოახლოებდა მასთან. თითქმის სულყოველნი თანუშნი არაბისანი, სოგნი ნებითა, სოგნი ძალითა, იწუნარებდნენ მთავრად ჯ ბრძანებლად არაბის ტნისა.

რც ჯ ათი ათისის კაცით ღამკრად გავიდა სიონიაში. წინაშე ზღა მოხვედითის იმპერატორის ირაკლისკედ. დიდის სამსიკლით აუტასკებლივს სიციხეში მიაწია იმან ტახტოვმდის. — დამსკამდის კიდევ ათის დღის ხავალი იყო. მკრამ კვლავ გაბედა იქილამ შორს წახულ იმისათვის იხიც ხაკმა იყო, რომ უხუტისა თავის კაცებსა გზა, თუ როგორ უნდა აიღონ ქუტუნები, ისინი წააქესა ჯ შეაკულისა დაუღაღებლივ ომისა წინაშე ურწმუნოთა. ებრძოლეთ, იძახოდა, ისა რადესაც დაბრუნდა ჯარადამ, იომეთ ურწმუნოებთან, არ სოგაკდეთარცა ღუთისა ჯ არცა ხაჩარ დის დღის მწამელთა, კერეთუტ წინაშე ურწათ, ჯ ქრისტისანეთა, ებრძოლეთ მანამდის, ხანამ თანახმა შეიქნებიან მოტყმად თქუტუნდა სარჯისა ჯ დაკომორნილდებიან.

11

მანამდამა კიდევ მგზავრობა მიიღო მედინილამ ასულად ხალვაცად მეკისა. ამ მგზავრობამ აამდლა მისი შატვი ჯ გახდა მკალითად ყუტლახათის მომკვალის მოგზავრებთათვის, დიდის შატვიით მოიწვიეს სულ მთელი არაბისტანის მლოცვეები უმეტეს ანის ათასის

მართლმორწმუნეებლებისა მასდევდენ წინასწარმეტყუელსა. — მედინ-
ი დამ გამოსწავლისა წინსო იმან მირანი, სულ კითხულობდა ღოც-
მებსა. ის შევიდა მეკვამი თითქმის ისევე ისე დიდებით, ვითარცა
ამისწინათ, ოდესაც ქალაქი აიღო. — დიდის კეთილმორწმუნებით ემთ-
ხვია ქაბახა, მრავალჯერ მაღალის ხმით აღიარებდა თავის საწმუნო.
ესა, ჯ წარმოსთქვა წინაშე საღვთისა რადენიმე ქადაგება, რომ
მღვთავს ეოველმორწმუნეთა ასწავლიდა, თუ ვითარა სამღვთო-
მოკვლევება არის მოსწულა მეკვამი საღვთავად. —

12.

ეს იყო უკანასკნელი წინათ მიღება მაჭმადისა. — აქედამ, რომ
დაბრუნდა ქედინაში მალე ავით გახდა, რომელმანც დაასრულა იმისი
სიტყვებუ. ეს ავით შეოფობა იყო, ვგონებ მოწამლისაგან, მოქმე-
დება რამდენც განიღო ცოდვიდ შედეგ რადენისამე წლისა. —
მაჭმად სასტიკათ იტანებოდა, მხოლოდ სატიკვარს იტანდა სა-
კრწმლის სიმტკიცითა. ერთს დღეს იმ ტანჯულობაში, უბანს
რომ ასწიონ ჯ წაიღონ მეხეთში, სადაც საწმუნართათ თხსითა ჯ
ხინანულითა ასწავლიდა იქ მოგროვილსა საღვთსა • უკეთუ მე დამი-
ვთა თქუნიან ვინმე სასტიკათ, ეუბნებოდა ისა: გაუშვი იმანც იმი-
სი სამაგიერო მე გადამსდევინოს; უკეთუ უნტიურად მოქცეულვარ
ვისმესთან, გაუშვი იმანც მე უნტიურად მეოს, უკეთუ მე უწესოდ
ვისმესგან ფული წამირთმევი, მე მწათავარ ესლავ დავებრუნო • ამ
სიტყუნიანთა გაათავა იმან მოძღურობა ჯ დაიწყო ღოცულობა. ღო-
ცვის გათავების შემდეგ, იმან ისევე განმეორებით უთხრა საღვთსა
რასაც ეუბნებოდა. მაშინ ვიღაც უნობმა ვაცმა წამოიძახა მაღალის
ხმით, • უნდა მე მამცე სამი დრახმა • წინასწარმეტყუელმან მამინულ
მისცა რაც სთხოვა, ჯ მადლობაც უთხრა, — იმან წამოსთქვა უმჯო-
ბესი არისო ვიყო დამნაშავედ აქა, ვიდრე საიქიოს, — მერე გამოუ-
ხდა, რომ დმერთმა ნება მამცა მე აღმოვირჩია ჩემთვის ანუ აქა-
რი, ანუ საიქიოს ცხოვრება, ჯ მე ვირჩიე საიქიოსი. დიდის მწუნა-
რებით ეურს უგდებდენ იმას მართლმორწმუნეებლნი. მერე მაჭმად-
მა მისცა მათ მეძღვომნი ბანებანი: თქუნილ უნდა ამოკუთხოთ
ეოველი კერძოთაყვანისცემობა არაბისტანში, არანდროს არ შეურა-
ცსეოდ ვინცა თავის სუბით მოვა ისლამისადმი ჯ დაუფორნებლიმ
უნდა იღოცათ.

მეგვიდრენი მამრობითისა სქებისა არა ჰყვანდა მაჰმადსა: ოთხი კაცი ხადიდუნსაგან ჰყოთი კაცი მარიამისაგან, (ეს იყო თერთმეტის ცოლთაგან ერთი) დაისოცნენ ხეიმარწვილქში. თავის მეგვიდრეთ არაგინ დანიშნა იმან. — აღმოცნევა ხამხ ხარდარს შუა მისისა აბუბექირისა, ომარისა ჰ ლიასი გაუძილდათ. მაგრამ სმირად რომ ნიშნავდა თავის მოადგილედ ერთგულსა აბუბექირსა. მაჰმადი, ადრევე აძლედა ცხადვით გრძობასა თუ ვისთვის სურს მიცემად თავის მოადგილობისა.

13

ხამის დღის წინად ხიჯედისა თუხისა, უბძანა, რომ ახწიონ თვით ჰ წაიღონ მენითი ჰ სუსტის სმითა ვერ კიდევ ღოცულობდა. ციკების ხიცქში რომ იყო, მოითხოვა იმან სავერ ვალაძი, მისთვის რომ, დასწეროს ჰასრი ასაღის თუხის, როგორც თვითონ უწოდებდა აღთქმისა. მხოლოდ ამისთანა განსრავსა იმის მოახლეულებს გარებს ეჩქნისათ დამცირება ვურახისა, რომელმაც კწერა ყოველი ხწავლებანი მაჰმადისა. იმით ერთმანეთთან ბასი გასწიეს, არა ქნეს ის, რასაც ის თხოულობდა. გაჯავრებულმან ამისთანა წინააღმდეგობისათვის, უთხრა მათ მაჰმადმა. არ არის რიგი ინსუბოთ წინაშე წინასწარმეტყუქნისა, ჰ უბძანა უქნლავ რომ გარეთ გავიდნენ. —

ხიჯედის წინად ბრძოლაში წამოიძახა მან: მიჯდივარ, მიჯდივარ ზეცში მეოფთ ხემს ამხანაგებთან! ის იწუა ხადისაზედა თავი მისი მისჩქნსუელიყო თავის ხაყუარდის აქმის მუსლზედა ივინის 17 დღეს 632 წელსა. დახადებითგან ხამოც ჰ ხამის წელისა გარდაიცვალა.

ამბავმა იმის გარდაცვალებებისა მალის შუაწუხს ხადსი, ზირუქდად სრულებით არ უნდოდათ დაჯერება მისი. ვითარცა ღმერთი წმინდა არსი დახარავობდნენ ხადსი, რომ ის არ მაქუქდარა, მაგრამ მხვავსად მოხეხი ჰ იხობი, შთავადდა ხანუდიერობს ხინარულში ჰ მალე დაბრუნდების თავის მოარწმუნეთა ხადსთან. თვით ომარი ეჩქნებოდა ხიჯედისათა მათ, რომელნიც იტყვიან, რომ წინასწარმეტყუქნისა აღარ არსებობს. მხოლოდ კეთილგონიერმან აბუბექირმა გადახწვიცა ეს ბასი. იმან უთხრა ომარსა ჰ ყოველთა ხადსთა ერებულთა: ვის იაუწყანსა ხცემთ თქნის, მაჰმადსა. თუ მაჰმადის ღმერთსა? მაჰმადის ღმერთსა უმასხუბდნენ მას. ის ღმერთი ხაყუქონად ცხოვრებს აბუ-

ბეჭირმა სთქვა: მაჭმადი კი ვითარცა ჩუქნ უოკელნი იყო სასიკუდილო კაცი და ვითარცა თუთ იმანაც გამოგვიტყდა წავიდა საუკუნისადმი.

დაიწიეს მეორე დავა ადგილზედ, თუ ხად უნდა დასაიფლან. — გარნა ეს ბასიცი გათავა აბუბეჭირმა. იმან დაჯერა, ვითომცა იქვე უნდა, დაისაფლანო. ამისათვის გააკეთესაც ღდამა, პოლქუჭქუჭა სადაც ცხოვრებდაჲმა, დასლო ნათესავისადაც წინასწარმეტყუქლი მოკვდა, სხეული მისი ჩახდეს იქა. აქამოდვე გზავრნი ერთგულთაგანი მონწიშენეთაგანი მაჭმადისა, მიდიან ამ ალაგსა საფლანკათ. —

ისლამი.

სარწმუნოება მაჭმადისა, წოდებული ისლამად, დაფუძნებული არის ძუქლბურის გარდმოცემასკდა და ჩვეულებასკდა არაბებისა: გარნა მათში კერეთუქ გაერვივრენ სოგი ერთნი თქმულებანიისრქელთა და ქრისტიანეთა. — თუთსაქმით ჭასრი მისი თუტვა არის ძალაან მარტივი; მაგრამ იმში ჩაწერილი წესები არიან ძალიან ვრცე ლი. — საფუძუქლი იმ სარწმუნოებისა ერთი არს ღმერთი და მაჭმადი მისი წინასწარმეტყუქლია. უზირუქლესი ვადდებულობა, ვითარცა ბძანებს, შეუდგების ერთგულებასა შინა სებისა ღმერთისასა, რომელმაც გამოუცქელად განუხადღერა წერა უოკელისა კაცისა. უოკელი მართლმადრწმუნე (მოსლემი) თანამდებ არს კეთილმოწიწებით წინაშე მისს, დამორჩილებით, ირწმუნოს ისი, ამ უზირუქლესის ვადდებულობულობასთან უნდა იუენენ განუერვლად კეთილმოქმედებანი, ესე იგი: დაბანუა, ღოცულობა, მარსულობა, — დარიგება მოწიწალებისა და მოგსაურობა თაუქანის საცემლად ქეკაში.

დაბანუა, პირისა, სელისა და უოკელისა სხეულისა, არს ძუქლბურის ჩუქლბება არაბებისა, შემსვავსებული თუთ ჭავრისა- ვითარცა გასაგებებსა ღოცვას, სადაცა წყალი არ იბოების, რომ სმირათ შექმთსქქვის არაბისტანის უდაბნოებში, მართლმადრწმუნებულს ქეუ ძლიან დაბანუა მოასდინოს ქვიშითა. იმან უნდა ღღე დაქუში ილოცოს სუთჯერ პირის მოქცეკითა ქაბისაკენ. ეს მდებარეობა მლოცუქლისა წოდებულია უბლად. — მარსულმა, ვითარცა ჯონის ძიება განაწმენდათ სულის და უფლებსა სხეულსკდა, ვითარცა ნიშანი დამორჩილებისა ღდთისადმი

დ წინასწარმეტყუელისა, უნდა შეინახებოდეს ოც ღ ათს დღეს წყლიწადში, მოელი თუქ, რამაზნისა. — მარსვის დროს მაროდ მოწმუნებულნი აიხსნებოდნენ მზის ხახულებადს. უნდა გაუთხარდნენ ხაჭმელისაგან, ხახმელისა, ახანოხა ღ უოკლასა გრძნობითანადში, რომელიც განახლებულ არის ხასწორათა; უოკლად მოწმუნებულმა უნდა განუწილოს ღარბებს მკათელი ნაწილი თავისას შემოსავლისა; ღ უკეთუ შეინიღისა თვისი ამხალეებს კითხვისამე მოტუეხასა ღ ანუ სისარბით სარკებლობასა, მაშინ მოწმულეების გაცემა უნდა მოუმატოს ვიდრე მესუთედამდის. მოგზაურობა მეკვამი გაღებულება არის უოკლის მართლად მოწმუნებულისა, ერთსელ მანც თავის სიცოცხლეშია, — უკეთუ ეს შეუძლებელი იყოს მანთვის, მაშინ უნდა წლას უგანახნელს თვის მკათებ დღეში, ოდესაც მეკვამი დიდი მხსნებელი შეიწირების, იმან უნდა თავის ხახლში იმარსულოს ღ ღაუროგონ მოწმულეება. — ბეკრის ცოლის შერთვს ნება არის მიცემული, მხოლოდ აღებულელი არის თამამობა ღ ღეისო. გამოწმუნე ურიათ ღ ჭრანტიანეთაგან დღე სასოგადოთ ღოცვისათვის მენითში ღ ღარბების მიცემისათვის ხარწმუნოებისა დანიშნული არის შარასკვი. — ამ დღესა მართლად მოწმუნებულნი გაღებულ არიან დატყუებულ უოკლასა თავიანთ ხაჭმასა ღ უნდა შეიყარნენ ხალცაკათ მენითებში. ეს ხიან მათ ამ სიტყუებთათ: დიდი არს ღმერთი, ვმოწმობ, რომ არა არს ღმერთი, თვნიერ ერთისა ღმერთისა? ვმოწმობ, რომ მაჭმად გამოგზავნილია ღმერთისაგან? ეს დამახების სმა ხარებისა დარეკვის მაგერად, მოდის მალღის წვერ გაღებისა ვომკეხდამ, რომ ღთავა ჭქვიან მინარება.

სწავლება ისლამისა ანობს ხაქიოს ცხოვრებასედაც; წინათუქ ანობს ადგომასე კუდართა ღ სამართლის დღესედა, რომელიც გარძმელდების ორმოც ღ ათი ათასი წელიწადი. უოკელი მიიღებს თავის მოქმედების კუხლად ვილდობა ანუ დარჯასა, კეთსლამხსურნი შეკლენ სამოთხეში, ხადაცა იცხოვრებენ ჭურბოთან; ღ უღმერთო კანნი შთავარდებთან უოკლს წუბლებასა უოკოსეთისასა, —

უკეთუ ხარწმუნობამან მაჭმადისამან, იქმნება მოიტანს რომელიმე მიმგზავნებული ხარკებლობა, მოამორა მრავალნი წარმართნი თავიანთ კურხებისაგან, მაგრამ არ შეიძლება არ აღვიართთ, რომ ის დაიგნავს თავის შორის მრავალს ხარწმუნობას, ის ახამოვნებს

გრძობასა, განუხადურის თავისუფლებასა სულსა, შემწეობას აძლე-
 ვს განურჩევლებასა ამაოდ მოღწეუნიანსა, ის ანუწნებს უმუწნეს
 სიტკბობასა, აღუგრძობსა ყოველსა სჯასა ყურანსედა, სწავლის,
 რომ ერთი შესრულება ქაბისა, უმეტეს სარგებლობას მოიტანს,
 ვიდრე მთელის წლის სინანულისა.

საღიფნი

ბრძანებლები, რომ მეუბნენ შემდეგ მანქანისა, ანაბების სასემ-
 წითონება იწოდებოდნენ საღიფად, ესე იგი მოადგილედ ანუ ემა-
 რად (ალ-მუჰინი) ესე იგი თავადთ მართლ-მოღწეულებასა, ანა-
 ვითარი განონი შავიწროება მათს ნებასა, თვინიერ ყურანისა, ორ-
 მლითაც თანამედებ იყენენ ისინი დასკლავრებასა, & ის ყურანის ან-
 სხნელნიცა თვთჳს იყენენ, იმათა ქაბდათ მნიშვნელობა მეუბნისაცა
 & სამღედლეობისაცა; მაგრამ თვთ ომში არ მიდიოდნენ, & მანდ-
 ლოდნენ თავანთ ჯართ მიშდოლთა, უსაღეს მთავრობითის ვაღდ-
 ებულებასა ისინი ანგარიშობდნენ ლოცულობასა; თავანთ სატასტო
 მენათობში აწავლადნენ სალსა, წარმოსაქმდნენ წიკლასა & კურთს-
 ევასა, მისცემდნენ ბრძანებასა თავის სარდლებსა. — დასწეობი ისინი ცხ-
 ვრობდნენ, ღირსებითა ყოველის ზარკისცემისა თავდაბლად, მედინაში.
 შერე მდიდრად & ჯარყენილად დამასქში. იმ ქალაქში, რომელიც
 გათქმული იყო მაშინ აქაურ სამოთხეთა & ბოლოს ახალს აქენ-
 ბულს მრავალს საფსიანს ბაღდადში, სცა ისინი დასკლავრდობდნენ
 სხუა & სხუა სწავლებასედა.

1. აბუ-ბექირი

აბუ-ბექირმა, მაწინა ზარკისცემისადე თავისი ზარკისცემითა, კო-
 ილ-მოღწეუნიანთა & მართლმსაჯულებითა, დამკვიდრა შინაგანმა
 შეიდობიანობა ანაბისცხისა & შეუდგა მანქანისგან ნანუწნებს ანდ-
 ერძებსა, დაიწყო გავრცელება ქუწენების დაბურობისა. იმან გაგზავ-
 ნა ჯარები სპარსეთში & სირიაში & იმათა ქაბდათ გამარჯუწება
 ორივეს ქუწენებში. დამსკი იყო აღებული 634 წელსა —

როდესაც გზავნიდა თავის ჯართა-მძღოლსა იესიდს სირიაში

ახე-ბეჭიანს მისე მხე შედგომა დაბეჭე: «ნუ დაბეჭე, რომ შენ ვოკელან იყოფილი წინაშე ღებო'ა. შენ ვარებთან ხახორთ მოიქეცი. მოიწვი ძინი შენი რხევა-რედა & ვოკელთხ მოიქეცი ხამართლით, მტერთან შენუბდრე-სედა იყე მხედა & ნუბახ დროს ვერტხ ნუ მოუბრუნე. ოდესეც ვამბრეუბში, — დასოცე მოსეუცე-უღნი, დოდაცენი & ემბრეუღნი. არახ დროს არ დასეუბა შიმბტის ხეობი, & ნუ დასეუბი ემბრეუღნი, ნუ წახადინ ნეოფეუღნი სეუბა & ნუ დასოცე სეჭონიღნი მომბეჭეუღნი. მახედა, რაც სეჭონიღნი მო-იანოცხ. შენის ვარებთან ვახამდომად ეს მოცემული ხე-ბეჭე & იქნების შენოს სამღროთ! შეიბრედა სამღრედაღნი, რომელთადა მომბეჭე სამღროთს ადგილებში. & იმ ადგილებსაც ნუ შეუბა. თე იმბეჭის ვარებს ვოჭონიღებს სწავლიანადმი ემბეჭის & თეის ქალღის მომბრეუღნი. იმისთანებს ვაქნეცე თეი. დასოცე იმისი მხამდის, ხახამ არ მიიღებენ ისედაც & არ მოცემენ სარებს. —

2. ომბ

შემდეგ ხეჭიღიღის ახე-ბეჭიანის. იმბეჭიღრე მახამდის შეიქნა მკორე სიმბეა მახი. ომბ. შეუღეღანი ხეჭიღიღიანთ თე-ნე-ბეჭიანთ. არბებში მომბრეუღნი იმის დროს ვახხეუღნი დაბეჭე-ნე-ბეჭიანი, იმის დაბეჭეუღნი დიდი ხეჭიღიღის & ხომბეჭიანთ, მახე-ბეჭიანთ & იერესლიმიღ თანს. თინიღის ქალაქები, ტრამბიღი & ტრამბი, რომელითაც მომბეჭის ხე-ბეჭიღნი სეღის მახე, & აღებითანს ტრამბის ვახამდის დაბეჭეუღნი ხომბიანს. —

იერესლიმის მახე-ბეჭიანს ვამოუღესდა, რომ იე მახინ ხეჭიღიღიანთ ქალაქის არბებში, ოდესეც თეოთს ხეჭიღიღი ვამოღესდაღებთ იერესლი-იმში & დაბეჭეუღნი მამბახს. რევა აღიანი & ხეჭიღიღიანთ თეის ხეჭიღიღიანთ აღიღეუღნი ვოთიღ-მხახე-ბეჭიანთ იე-ბეჭიღიღიანთ ქალაქის შინს. ხეჭიღიღიანთ რეოთრე თქიღეღიანთ არის, რომ მახამდა იე-ბეჭი-ნიღი იღში, შეუღეღიანთ ხეჭიღიღიანთ აღიღეუღნი თინიღის მახე-ბეჭი-ანთ. უმბეჭეუღნი ხეჭიღიღიანთ მართლ-მომბრეუღნიღიანთ, ვამოღეღნი იმის მღიღიანთ იერესლიმიში. სულ ეუბნენ იე-ბეჭიანთ შემბიღიანი თეიანთ ვარებს ტრამბიანთ, მხოლოდ ომბი ვოკელს იერში იე-ბეჭიანთ თე-ბეჭიანთ, ხეჭიღიღიანთ უბრეღის ტრამბიანთ, აქეღიანთ მ-

ტელისაგან, ის იჯდა წითელს აქლემსედა, რომელსედაც კეიდა ორი ტუჯის შარკები—ერთში იყო სუჭმა, მეორეში ბრანჯა, ხის ტახა-კა და წელასათხს გუდა, სხვა დამე დარჩებოდნენ და გზასედა მოახრეს-ნებდნენ, სალაფი ატეკვდა ეჭვლას ვანჯა ვან იეჭენ მასთან მოკ-ზარენი და აკურთსებდა მათს სუჭრასა, ლოცვითა და დარბეგებითა.—
 ბანაკად რომ იდგა იერუსალიმთან, იჯდა ის ცარელ მაწასედ უბ-რალა კარკის ქელს, იმან დაწმარდა შეშინებულს სალსსა ქალაქისა დაიჭრეს იმთა სიცოცხლე და დიდ სულაჯრება.—

აღების დროს იეგიპტის სატასტოს ქალაქისა აქექსანდრიისა, ამ ცრუ სარდალის ომარსაგან მოიბოკა მდიადი ბიბლია ტუჯა, რომელ-იცა იყო საუნჯე ძეშლებურის სწავლისა. იმან ქეთისა სალაფისა, თუ რაუფობ იმოტეებს ძეშლებურს წიგნებსა? სალაფმა უბასუხს: იმ წი-გნებში, რომელთათხსცა შენ აღსენებ, უკოთუ დაწერალა არაბს ისა, რაც სწერია ღმთის წიგნში (ეორანში) მამ ისინი მეტი ყოფილან და უკოთუ დაიჭრეს ისინი წინააღმდეგს მისსა და მამ ისინი საკრებელ არიან: მისხდაამე, უბანე რომ სულ ერთიანად დასწონ, ეს ზინებ-ული განსენი ამრე დაბრებულან დაზოცნილებით აღსარულა. იმ-ან უბანსა სულ ის წიგნები აქექსანდრიის ბიბლიოტეკისა დაუროგონ მუბანოებსა. რომელაც ირცესებოდა მამან აქექსანდრიაში 4000.

და ეჭვსთქვს ათობდნენ იმ აბანოებსა ძეარფსის საძვეიდროთა სიძულსისა.

ქმსქვედროთა უუჭრდლო ომარი, ვითარცა მამა, იმის კეთილმისსუ-რებისათხს. მაგრამ მონამან მისმან, რომელსაც არ გაუგონა სათს-გრად მისი, სასუჭდილოდ დასწრა ისი, მამინ, რომელსაც იდგა ის და ლოცულობდა მუდინის მქითში, სამის დღის შემდეგ ომარ გარ-დაიჭრება, 63 წლისა დაბადებისაგან, თერთმეტის წლის თავის მეფობაშია.

4. ოსმან

ამრეს შემდეგ იყო ოსმან, ერთა მსჭმადის სიძეთაგანი, ბედნი-ერი იყო ისა, ვითარცა იმის წინა შარკელა, მაგრამ ისიც არ დარჩა დაუეჭვდრებელი, იმან განავრძელა ომარისაგან დაწეობილი ქმუნების დაუცობილებანი, უფლებს მისი დაამტკიცეს: იეგიპტში

ამრუმში, ხარასი მოვიდ; მერმე დაპყრობილიყო გუნძულნი: კიბრით
 ხა ჭროდობისა. — სპარსეთის მეფობას დაედო დასრულება. თუთ
 რ სძან კი არადროს არ გახულიყო არაბისტანიდამ, ჭ მოაბოკ
 ხაზოვადო სიძულვილი თავის სიძუნწითა ჭ უხამართლოებითა. —
 შეჭერეს იმასეჲ შირობა ჭ აღრეულობის დროს, ის მოკლეს. იყო
 დბადებითგან 82 წლისა

აღლია

მაჭმადის ხლო ნათესავთაგან აღარაჲინ დარწობილ იყო, ჭ ხალიფათ
 დანიშნეს კეთილ მოაწმუნე აღია. იმის გამკებელობაში დაიწკეს შინ-
 განნი აღრეულებანი, რომელთაც ცოტ — ცოტა დააფე უერეს იკვი-
 არაბისტანის მეფობისა, აჲმა დეჯა მართლ მოაწმუნებულთა. მოუ-
 რიგებულ იყო აღიასი, შირქსლად უმელ და იმის დანიშნისა ხალიფ-
 ათა, მერმე დიდის გულს მოადგინებთ ცდილობდა იმის გამოცულ-
 სხა. იმან აჲმაღა სულთელი ხამეფო, იჭერდა მსარეს მოავისა. მოა-
 დგილესი ხირიისა, რომელიც ვარისგან დანიშნულ იყო ხალიფათ
 ჭ თუთონ აჲმა გამოვიდა ლაშქრად აღიასეჲ. ეს ლაშქრობა იმის
 თვს გათავდა ძალიან უბედურად: აჲმას ვარები დამარცხდნენ ჭ თ-
 თონანც ტუქსლდ ჩავარდა. მხოლოდ აღია შატოხნობით მოიჭტა
 მასთან, ვითარცა მართლ მაწმუნებლებს დედა სთან. მცრამ ბრძოლა
 ამით არგათავდა: მოავია შეერთდა ამრუხიასი, მოადგილესთან იკვი-
 შტისა; ქალაქი წინაწარმეტუქსლისისი მეკა ჭ მედინა, ერგო იმას
 მხოლოდ გუფისქალაქი დარხა აღიას ერთგულთა. ის კერ გადურს,
 თავის მტრებსა: მესუთე წელიწადსეჲ თავის მეფობისა (660წელსა)
 ის იყო მოკლული იმავე ყრილობისაგან, რომელმაც მოჭკლა ოსმან,
 ამაში დაიდუმა აღია კეთილშობილი, დიდხულეკანი, რომელიცა წახს
 იმისგან თქმულობაში

შეწუხებამან აღის ცოლ შვილისამან მოასდინა დიდი განხეთქილე
 ბა მაჭმადიანთა შორის. მრავალნი ანობდნენ, რომ უფლებს მეკვი-
 დრობისა მხოლოდ ეკუთნოდა აღიას. ჭ აბუ ბეჭირიან, ომში, ოსმანი
 ჭ სსუნანი მათნი მოადგილენი იუენენ უჯანორო ბძინებულნი; კეთილ.
 მოაწმუნეს აღიასა ისინი რიცხავდნენ წულელებულსა ჭ წმიდათ, ეს
 ერთგულნი აღის სახლისანი ხაკუთარიც განკრცვდნენ სპარსეთში

დ მიიღეს წოდება შაითისა, ასეთი წინააღმდეგნი არიან. სუნსები (რამხლო) რომელნიც სწავლანი სუნსინა სწამთ თანახმად ეუ ასინა, ესენი სწვევლიდნენ თავიანთ მქებითეში აღისა. დროებამ კერ დახმ-
ლად ეს მართლები დ მტრობა მათ შორის აქამომდრცა არის, სპარ-
სთა ვითარცა შაითთა, აქეთ მოუწიგებელი მტრობა რამხანებთან
დ ექსლასთან, ვისაც სწამთ შირქსლანი სამნი სელიფნი.

ჭარუნ — აღ — რამიდი

სალიფთაგან, რე ძელთაც აღმოაჩინეს თავიანთთვის ადგილი სანსო-
ვრებლად ზღვადი, წარჩინებულ იყო ჭარუნ — აღ — რამიდი; ის ეო-
ველთვის არის მამაცად გამოსახული არაბების სელაშრებში. მმართულ-
ლობა მისი, ირიცხულსთან რქროს ხაუკურად არაბის ტანში, იმან გამო-
იარა თავის ვარითა ხულ მთელი მატარა აზია დ ძალას დატანებით
შერმისი იმშერატორს სარეჯი დადო. სრულიადის დაშერობისათვის
აღმოსავლეთის იმშერიისა იმან ქქინდა გაბეჯითი ჭარნი, რომ დი-
დს კარლასთან. მთავართან დასავლეთის იმშერიისა შექმრას კავშირი,
ამისათვის გაგზავნა იმა დიდს მეუესთან დესპანსი, რომელთაც სსშთა
შორის ხასუქრათა მიაჩიულს იმან დამრეკავი ხათა, ეს შარქსლი იყო
მამის იეგროშაში. რახაკირველი კავშირი არ შედგა; წინააღმდეგ მისა
დიდი კარლას დაეცემოდა ისპანიაში მეოფთა არაბებსედა, მაგრამ
კიდევ ამისთანა წინადადები ემოწმება დიდსა ხემწიფურს ჭეუასა სე-
ლიფის ჭარუნ — აღ — რამიდისა.

ჭარუნ — აღ — რამიდი ხაქებური იყო უმეტეს უფლისა, რათგანც მას
უუქარდა სწავლანი დ სელახსებანი, ამისთანაც იმან გაცნობდა მო-
მგზავრობა სელაში დ კაჭრობა არაბებისა, გაჩინა ქარხანები დ
მკოლება, აამენა მრავალი ჩინებულნი ხასახლენი, ბაღნი დ წელის
გამოსაქუანთ რუნი. — კარი სალიფისა იყო შეერილების ადგილი ეოველ
ნაირას სწავლულთა გცთა თვს. თვთ ჭარუნ — აღ — რამიდი იღებ-
და დასაქულთა მმულს იერ მტრულლობასა, რათამცა მმულსიერ მტრულ-
ლობა მიუცილებლად სეჭირო იყო სალიფისათვს, რომელიც ვლდ-
ეხულ იყო სსსოგადთ აუხსნას სელსა ყურანი. დამრიგებლად თ-
ვის შვილებისა დაწინა იმან სწავლული დ თვიან უფლად მტრმხებე-
ლი მალექა. მაგრამ მალექი უამისოთაც სწავლიდა მესითში არაბების

ყმარწლებსა, ამისათვის იმან უთხრა, რომ არ გვაჭებს დროება მოსვლელისა ხასხლეში ხალიფისა და თუთონ ჭარუნ—ალ—რეშიდს შეუძლიან გამოგზავნად თავისის შვილებისა იმასთან მენითში. უმჯობესია რომ მთავარი ემსახურებოდეს სწავლასა, ვიდრე სწავლა ემსახურებოდეს ბრძანებულსა, ეს მიუგზავნა ანბავი კეთილშობილმა სწავლულმა მალექმა. ხალიფი ამ ვახუბზედ არ შეწუხთა და უბრძანა თავის შვილებსა წასწავლად მენითში, სადაცა სწავლობდნენ ისინი ბრძენ მალექთან, ერთად სხუათამოცის არაბებთან უმეტეს შვილობიანის წოდებით.

კეთილნი დარიგებანი, ვარებისადმი შიტეძულნი შირუჭლის ხალიფის აბუბექირისაგან და სოკეთ ყანები, ნაყოფიერი სენი და დასოცნა საქანდისა ესოდენ, რადენიცა რომ საჭიროება მოთხოვდა ვარების განკურძობისათხ. ყოველთხ არ აღასრულებდნენ არაბისტანში. ჭარუნ—ალ—რეშიდის დროსაც ეგრე იყო.—ერთხელ დედაკაცმან სასოგადოს წოდებისა, მივიდა ხალიფთან და ინივლა იმის ვარებზედა, რომელთაც დიდი შიანი მიეცათ იმის მინდვრებისათხ.—ხალიფმა შეისმინა ყოველივე საჩივარნი თავის ქუეშეკრდომთან, ცდილობდა მოახყენოს დედაკაცი და ჭკითხა; განა არ ითხოვს იმას ადგილნი ყურანისა, სადაც სწერია: როდესაც გადიან ღამქარნი დიდის ხეშეიფებისა, ისინი გაიფლიან სწორეთ. ეგრე ხეშეიფე, უმასუხა დაწავრულმა დედაკაცმა; მაგრამ ყურანში ესეცა სწერია, რომ ზონრდების ხსენოვრებელი იმ შეფეებისა, რომელნიც ამართლებენ სიმრუდებსა. ამ ნაირმა გადაწყუჭტილმა ვახუბმა დააყურა ხალიფი: ფიცხლავ უბძანა რომ რაც ვნება მისცემია იმ დედაკაცსა სულ მისცენ.

ბრწინებულენი დრონი ხალიფისა.

ბაღდადი, ამენებულ იყო ალ—მანსურისაგან და იყო დიდათ გამშენიერებულნი ჭარუნ—ალ—რეშიდისაგან. დასოცნება ამ დიდებულის ქალაქისა ესოდენ ისხენება არაბების ზღაბრებში. ბაღდადში ყოფილა 40,000. მენითი და ამტელად სასოგადო აბანოები, 105 სიდი, 600, წყლის არხი, 400. წყლის წისქვილები, 4,000 ევაკანები და ამოტელად საბავების დუქნები, 100,000, ბაღი, ჩინებულნი ხასხ.

მადროვანსი, ხალივის ცისკარა ქუჩა და მუდია ქოხა ჯ 19,000 მამკ-
 ლუკისი შედგენილნი იმს მინაურს მისამსახურესა. — არაბული არსი-
 ცისკარა ვუხდესად ესუად აჩუქსებოდა დასქვრივებს ვამკებსად,
 გოგუდის თაღითა ჯ გრად მძუქსიურ ალაუვის ვარ ბსედა
 რომელსაც კოდეურს გრუკებს თაღოვანს ქესსად ამქებულსა. მძუქ-
 სიური იყო ძესათა ვარდოვანს სიგე იყო იმისი პან ქუტი. ჯ
 სიგახუ 450. ქუტი. — ეს იყო შედგარი ცისკარის მადროვანს ცი-
 ლეკითა ძეოთისა მქობისაჯან 150 თაღითა ჯ კასარესითა
 150 თაღისს. ალაუვის ვარდითა ვადგენდი ოქროს თურცლესით,
 ხალივთის ადგილის შილი იყო მძუქითა ოქროთა ჯ ვერცხლია-
 თა; ჯ შილია მქობის ვანთადდებოდა ურთივის ჯ ძარვლის ძეო-
 თის დასმ ებითა. — ვარდის დღასთან სსადე გრესადში, თუ
 მცა ესა და მძუქი არის, მტრამ ვადგე მძუქიურთა. სისეულესა
 მქობისა ესა ცი სსას. — ესოუბი დღასთან, იუქის ვადგეოვანსი
 მადროვანსი; მადროვანსი სსადე ვანსვერუქისი სსასხესი,
 გარუქი თაღითა სთების ვუხრესად. შადის შედგეი ატრულ-
 ეოვანსი ვითრც ოროსი, იუქის ვანსვერუქისი შიგ სსადე
 დის თავის თურადების ქესბითა; დასქვრივებს ხუტუბსად იყო-
 ვამართული ვადგეოვანი. მადეი იუქის ვითადეს ოვანსი, ამანთას
 დიდ მძუქიურთა მადროვანს იუგმტემატ, სსადეოთითა ჯ დანდი
 მდისარის სსადესად, სსადე იყოთების დედი. ვარ ვადესად სსადეს
 არის დძუქის არაბების მქობებითა. —

არაბნი სსადესითა იუქის სსადეში, იმთ ოქვსადეს ბერძნული
 ესა, სიარტის ოსზულებანი ბერძნების მქობისა, სსადეოვან-
 დისა. ჯ სსადე სსადეოვანს, ვანართეს მქობები, ოსსინოვტარე-
 ბი, დანართარები ხამიურის ვამოცდილებითაჯან. მრავანსი გერმან-
 სის სსადეოვანსი მადროვანსი სსადეში. რათამცა სსადეოვან
 არაბისაჯან. არაბთა შირქსადთ ვანართეს თავანთთავს აფთიექსი ჯ
 ვანთადესი ჯ ვანთადესი ვანთადესი ვანთადესი ვანთადესი, ვითომ-
 ცა რომ შედგების სსადეს სსადეს მადროვანს ვურანის წავით-
 ესა, ჯ ვანთადესის ანვანითა შეტოვან ვანთადესი მადროვანსი
 არაბისაჯან დესი არაბთა ვანთადესი, ვანთადესი იუგმართეს ვანთადესი,
 ვითომცა მადროვანს, დესარა — ანვანითა უცითოროთ, მსადეოვან
 თის მადროვანსის სსადესითა, «ადგედი» სსადეოვანს მადროვანს

არსებობს სხვადასხვა მარტო განმარტებები, რომლებიც უწოდებ-
 ნენ კალი: ჩინოვნიკი & სხვათა, მათგანაც & დანაღდას მისივედობის
 წინაშეა და სხვა მარტოა. იმ სხვათა ძეგლისა გამოაჩინა თავის
 კოალიტეტობითა უფლებად იყრებოდა ქრისტიანთა სწავლასკაც,
 მსგავსად სხვათა. შირქსად ექვეყნებოდა, რომ და სხვათა
 სწავლასკაცს რაც მსგავსად გულის და მარტო მარტო განყოფილად
 არსებობს & დასტოვა თავის მსგავსად მისი სხვათა განმარტობით,
 რომლისგანაც აღმოცენდნენ მარტოა.

თ. იოსებ არდუთისიცი-დოღდორფელი.

რედაქციისთვის

სხვადასხვა დროში არა თუ მარტო ქალები, ვარაუდობენ კი მარტო
 ეწოდებინ სწავლას, — რომლებიც სხვათა შორის უკანადაც უმარტოა
 კლავი სწავლას ცნობებში. — რომლებიც ვარაუდობენ რომ თანსებობა, გო-
 ხონის გამოდგომება, რომლებიც კეთილი რომ დასტოვა მოსკოვსკის
 გზა არეულ ვარაუდ, ისე მსგავსად სხვა დადი ვარაუდს აქის ვარა-
 ბობობასკად. რაც უნდა ვარაუდობთ განმარტობისგანაც იყოს,
 რაც უნდა იმაში დასტოვდნენ იყოს: ამანარტობისგანაც & მდღევან-
 ებს, მსგავსის მსგავსობა მდღევან ისე განმარტობსკად მოსკოვსკის, &
 გულს დასტოვება დასტოვება, რომ გრძობობა და ის ვარაუდობს
 სხვაც რომ სწავლას ძეგლს & ძეგლთაგან კეთილსაგანს, აქედან-სხვის,
 რომ მსგავსად მდღევან ვარაუდობს ვარაუდობს განმარტობას & განმარტობ-
 ბასა. — ის არის ძეგლი, რომ თანსებობის უმარტობის უფლებად ვუ-
 რადადობს ბოლოს ვარაუდობობით სოფელ ანად — ანად ცნობებს მსგ-
 კის მსგავსებს, რომლებიც დადიან დადიან დადიან
 ბით მიადებენ ამ სხვანსკად სხვან ცნობასა, — სოფი ერთი განმარ-
 ბობობას იმარტობს იმარტობას, რომლებიც იმარტობის ამ ვარა-
 ცნობები. სკუთობა მსგავსის ურანდობა ხომ იმარტობა — განმარტობ-
 ვის მოსტოვობს. ჩვენს ქვეყანაში სკუთობობობს მსგავსებს განმარტობ-
 მსგავსის ვარაუდობს, უფრო მოსტოვობით, რადგანაც მსგავსობით უფრო მოს-
 ვარაუდობს სხვისა სკუთობებს & სკუთობებს; ამანარტობს ერთი ჩვენს
 მსგავსობას მსგავსობა დასტოვდნენ სკუთობობს, რომ

მალღ სწავლასა. — მხოლოდ შევესები მუხიკის ესტორიკოსს მისი მსჯელობასა. — ამისათვის, რომ ყოველი ნაწილი მუხიკისა ისეთი მისაზრდავიან, თავს შეუძმიძებს უოველს ისტორიკოსს, რომელიცა თუ დაწვლილებით განსჯას გამოეკიდა, თავის დღეში ვერ მიახლოვდება სღვის კიდეს — ერთი მხოლოდ მელოდიის ღ გარმონიის ისტორიკოსს მისაზრდებენ კალმად, ვინცა ალწერო ქვეყნის შექმნიტგან აქამოდე. ან როგორის შემოსევეით მოუგონია კაცს ხაკრავი, ან როგორ მოსიულა ამ ასლანდელს დროს ისრულეში. ბოლ ს შეკავარდეუ ყოველ ევროპიის მსრის მუხიკურს თუხუბასა ღ იმის ხიკოეებსა ერთმანეთში.

• მართლად, მუხიკას, რომელიცა უნდა აღიწეროს ისტორიკოსის რიგით ღ წესით, უნდა უეუტებდეუ ოთხის მსრით. ყოველი შესედულობა წარმოაკვიდეგინს სრულებით ხსუა ხსიკს. წინააღიდეგს მეორისას, თვითოეულს მისრეს გაჯანცნობ ცისკრის მკითხუნლებს, რა არის შეიკრკონ, რომ იმთა აქწესთ თავისი განსაზღვრული ხამსღუბანი, მამახანდამე თავისი ისტორიკოსა.

• ყოველი ხალხი გაკოთდა. განვითარდა ღ წინ წავიდა, თავის გარეშემო მყოფ ბუნებას ღ ადგილმდგომარეობის მიხედვით. ყოველი ხალხის ხასიეოები გამოითქმებოდა ხასალსო გალობათგან ანუ მელოდიებითგან, ამისათვის ყოველს ხალხს. ყოველ ვინმეს აქწეს თავისი ხამშობლო ხიმღერები, შეთვისებული ხამშობლობს ხასიატებთან, იმის ისტორიკოს სჯესთან. აი ერთი მხარე, რომლით უნდა უეუროს კაცმა მუხიკასა; აი ჰირველი წერკილი, რომლით შეიძლება შესედოს კაცმა მუხიკასა; ამას აქწეს თავისი განსაზღვრული გორიზონტი. ისტორიკოს ხასალსო მუხიკისა სრულებით არ ეშახამამება მუხიკის ისტორიკოსს. ყოველს ხალხსა, როგორც თვითოეულს კაცსა, უეჭველად აქწეს ორი თავისებოთი დამოკიდებულება, ერთი მეორის წინააღიდეგით; ეს დამოკიდებულება არის ღწოთისადმი, ესე იგი ხარწმუნებოთითი, ღ დამოკიდებულება კაცთადმი, რომელსაც უწოდებთ ხაკრო დამოკიდებულებას. აქედან წარმოადგება ორ კვარი მუხიკის თვისება: ხარწმუნებობრივი ღ ხაკრო, რომელიცა ერთი მეორისაგან შორს არიან თავისის მიმართულებით ღ აზრით, მამახანდამე მათ უწინარეთ თავიანთი ხაკუთანი მიჯნა, რომელშიაც გამოისატება ისტორიკოს ხაკროსი. ყოველს ამ ისტორიკოსს გამოისატულებასა აქწეს თავისი განყოფი-

დებს. სიკვდილად ზვიდით სიკვრ. ერთი იმას ნაწილთაგანი შეიცავს
 დრამისკოვურს მუწიკვას ანუ ობერსას. — გეგუკ ანის მეთხე მუწი-
 კვის კარნი, რომელსაც წოდებენ ხმინაო მუწიკვას. უკეთუ ობე-
 რადიქ სიმართოა ისტორია ანუ ობერსა, ესრუდღებს რომელიმე დ-
 გილს, მკვლითად თეატრში & სკამიად მრავალ რიცხს შეკრებულე-
 ნაში. მისი მიხედვით ობერსა. ერთის სკრუტის იარაღის სიმუდ-
 თით & ერთის ზირის მოქმედებით, შედგენს ზგრეთვე მუწიკვადურს
 კვლავსებსა. ამისათვის არის რომ შევხვდებით სოლმე მრავალს ნიჭ-
 იერო სიმომადგენლოთ, თითოეულს სკრუტის იარაღისას, მალაღის
 ცალსკის მიქოსით ვარტუროსთ, მომღერლო ვაგთ & ქალთ, უ-
 რცხვი სსუს & სსუს ვარტოტების მიქოსით. ყველა ესენი ემქისა-
 მბიან მუწიკვადურს კრატისას, მისხდად იმის ისტორიასაცა. ი-
 ბოი სკრუტისა მუწიკვას ისტორიას; სოლო რუსეთს, ხმინიკვის
 ქმისის ხივრე, რომელიც არის სმელოთს მიქმესკლი ნაწილი &
 რომელს ხმინიკვი თას & თას უფრო იქვე გასხედ, იმ ხივრე-
 ვად, რომელს ვადს სკრუტისას აქობით სსუს & სსუს ვურს ხალსნი
 სსუს & სსუს ვინსისანი, ყოველს ამ ხალსს აქეთ თავისი სიმღერები,
 თუ ასთი სკრუტის იარაღი, თუ ასთი ნიჭი. სუ თუ შექმდლო არ
 იქის ეს ხალსს სოკა, განსწორთ ვარტუ უცხო ქვეყნების ხალსთ,
 & ვურ სკრუტის მოვლადარტით ამათ მუწიკვადურს თვისებასედ.
 მგინას მესადღებელი იყოს, მოვსმაროთ ამ სკრუტისედ, რუსეთს
 სკრუტის მრავლ, შედგომს მრავლის ქვეყნის მუწიკვის ისტორიას.
 აი მოწესდეთ. კვლამივე ვადს ამ ნაწილებსის, რომელს ნაწილებს ვადს
 დავიწყებ დახარას რე რეით. რადვან თქმსს დამერწმუნებით
 ამსედ, რომ ამ სკრუტისედ დახარავი მრავლ შობს მოვს, შედგენს
 მრავალს ცომებს, & ნიჭარში ყოველს სიმღერმაც რომ იბუტდე-
 ბოდეს ათათი ვკრდ. რადვან მიქმესს მოვსდებით ვურსადმი
 ბუტ დას & ამათ რომარ შეტრადეს იქმსნი მკისიკვადი, ვურდები მო-
 ვილადარტო მოვლედ & უბრადო დაწვლილებას არ გამოუდგე
 ვურდები თუთეულს თქმსსის ცინკის ნომერს არ მოვკლოა სხლას-
 აღი ისტორიული ცნობა მუწიკვისას, სლას მოვართმევთ სკრუტისედ
 ცინკის მკითხვლათობს, ზირველს ჩემს მუწიკვის ისტორიულს
 სტატისს, სდვას დავკრე მუწიკვის აღმოჩენას & იმისი მომდინარე-
 რისა წარდესის მოვლადე ქმსესასედ.

სიმღერის თეორია და მისი სკრუტის სიმღერის დღეობის მოხურობა
 იურკეინი.

ფშქვას სკოლა.

სკოლა ესე ტბილ ხასაღველა
გაგვასან მთადგან დალა ექყება;
მინი მდინარე ჭ მინი ველა—
მეტად საამოდ მოიფინება!

აქაიქ ჭალა ჯურიღის მუხის,
შათ მორახ ველა დაცქუელა
მომქად მოესილას მრავალგვარ ხისღის,
სად უსურეთა ტყვიან გულები.

აქ ხსლეულებს გაგვასან შვიღნი:
ანამესელნი—მტერნი მტრინათს
მომყრინათს გუღითა ჩვიღნი,
თაგადადებულნი მამულინათს.

მარამ სწორამა ამათაც ბედი,
სასელიც მათი ცაქქებულა
მთე ქქიანათ რამე იქელა
იგიცა მათთს გამტყუნებულა!

მად სად ამაქეთ უნვარდნიათ
მკლავით მტაცებლით თავისუფალით,
იქ ესლა ველარ გაუხარნიათ
მართაყარწივის იურთითა დანთქმულით.

განქრა მათი დრო მათ თს დრო ტუბილი,
რას სტანცაება უმარქიანათ
მათიან მიძით ბეგრით ტუბილი მიღი
არც დეუ. არც ჯამე არ ქქიანათ,

კეზანთ ვაღსაც მქმანთ სკანეკან
დასტყმან ჭ უციანათ.
მთე ბატონებანქნე შეიღებ ჭ ცოდებს,
შეურველ დეამამა უტირებათ.

ყნდა სხვა არის მათი ხოთულები—

ხსოვლარებად გარდაქცეულან;
 & აზმესნი მათა მივლამლები
 შავის ზღვის იქით გარდასვეწილან,
 თითქმის ძლივსლა სცნობს თვალი მგზავრისა
 მათ ნახადგომრებს. ახსრებულებს;
 მსხედებს ღობეებს იქ მიმოყრილებს.
 აღარსად ხასლი, არცსმაყრობა
 ჟამაისა არსით ისმის;
 ასე წამლილა აქაურობა,
 რომ ფუჭად ქმინილა ყოველი თვთქმის
 & მათვს თქმულა; თუ ბედს ხიშვარე
 ბედნიერისთვის მოუფლენია,
 უძვობესია მისთვის სამარე,
 წადგანც ერთი დრო არ შეჩენია!...

გ. ხლ — ქუ ანდრეინიკოვი